

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 5.7.2005
COM(2005) 299 galīgā redakcija

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS

**Kohēzijas politika izaugsmes un darbavietu atbalsta jomā:
Kopienas stratēģijas pamatnostādnes
2007. – 2013. gadam**

{SEC(2005) 904}

SATURS

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS Kohēzijas politika izaugsmes un darbavietu atbalsta jomā: Kopienas stratēģijas pamatnostādnes 2007. – 2013. gadam	1
1. IEVADS	4
2. KOHĒZIJA, IZAUGSME, DARBAVIETAS.....	5
2.1. Atjauninātā Lisabonas stratēģija	5
2.2. Kohēzijas politikas ieguldījums izaugsmē un darbavietu radīšanā.....	6
3. KOHĒZIJAS POLITIKAS STRUKTŪRA 2007.-2013. gadam.....	8
3.1. Koncentrācija	8
3.2. Konverģence	8
3.3. Reģionu konkurētspēja un nodarbinātība.....	9
3.4. Eiropas teritoriālā sadarbība.....	10
3.5. Pārvaldība.....	10
4. KOHĒZIJAS POLITIKAS PAMATNOSTĀDNES 2007.-2013. gadam.....	12
4.1. PAMATNOSTĀDNE: veicināt Eiropas un tās reģionu pievilcību investīciju un darbaspēka piesaistei.....	13
4.1.1. Paplašināt un uzlabot transporta infrastruktūru.....	13
4.1.2. Stiprināt sinerģijas starp vides aizsardzību un izaugsmi.....	15
4.1.3. Samazināt Eiropas intensīvo tradicionālo enerģijas avotu izmantošanu.....	16
4.2. PAMATNOSTĀDNE: uzlabot zināšanas un jauninājumus izaugsmes sekmēšanai .	17
4.2.1. Palielināt un uzlabot ieguldījumu PTA	18
4.2.2. Atbalstīt jauninājumus un uzņēmējdarbību.....	19
4.2.3. Veicināt visaptverošas informācijas sabiedrības izveidi.....	21
4.2.4. Uzlabot piekļuvi finanšu līdzekļiem	22
4.3. PAMATNOSTĀDNE : radīt vairāk un labākas darbavietas.....	23
4.3.1. Iesaistīt darbā un saglabāt nodarbināto statusā vairāk cilvēku un modernizēt sociālās aizsardzības sistēmas.....	24
4.3.2. Uzlabot darba ņēmēju un uzņēmumu pielāgošanās spējas un darba tirgus elastību ..	25
4.3.3. Palielināt ieguldījumu cilvēkkapitālā ar labākas izglītības un prasmju nodrošināšanu	26
4.3.4. Administratīvā kapacitāte.....	27

4.3.5.	Investīcijas darbaspēka veselības aizsardzībā.....	28
5.	KOHĒZIJAS POLITIKAS TERITORIĀLAIS ASPEKTS	29
5.1.	Pilsētu ieguldījums izaugsmē un darbavietu radīšanā.....	29
5.2.	Atbalsts lauku rajonu saimnieciskajai daudzveidībai	30
5.3.	Sadarbība.....	31
5.4.	Pārrobežu sadarbība	31
5.5.	Daudzvalstu sadarbība	32
5.6.	Starpreģionu sadarbība.....	32
6.	TURPMĀKĀ RĪCĪBA.....	33
	PIELIKUMS.....	34

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS

Kohēzijas politika izaugsmes un darbavietu atbalstam: Kopienas stratēģijas pamatnostādnes 2007. - 2013. gadam

„Eiropai ir jāatjauno tās konkurētspējas pamats, jāpalielina tās izaugsmes potenciāls un ražīgums un jāstiprina sociālā kohēzija, galveno uzsvaru liekot uz zināšanām, jauninājumiem un cilvēkkapitāla optimizāciju.

Šo mērķu sasniegšanai Savienībai jāmobilizē visi atbilstošie valstu un Kopienas resursi stratēģijas trīs aspektos (ekonomikas, sociālajā un vides aizsardzības aspektā), tostarp kohēzijas politika, lai to labāk izmantotu sinerģijas saistībā ar ilgtspējīgu attīstību”¹.

1. IEVADS

Ar neseno paplašināšanos līdz 25 dalībvalstīm un lēmumu par Bulgārijas un Rumānijas pievienošanu Savienībai 2007. gadā atšķirības ir palielinājušās visā ES.

Nesen publicētajā trešajā kohēzijas starpposma ziņojumā ir apstiprināts, ka Savienības paplašināšanās līdz 25 dalībvalstīm un turpmāk līdz 27 vai vairāk dalībvalstīm ir radījusi bezprecedenta izaicinājumu Savienības konkurētspējai un iekšējai kohēzijai. Vienlaikus ziņojumā ir atzīmēts, ka dažos jauno dalībvalstu nabadzīgākajos reģionos atsevišķās jomās ir vērojami straujākie izaugsmes tempi visā Savienībā (sk. karti pielikumā).

Saskaņā ar Līgumā noteiktajiem mērķiem² un jo īpaši patiesas konverģences veicināšanas nolūkā ar kohēzijas politikas rīcībā esošajiem ierobežotajiem līdzekļiem ir jāatbalsta pasākumi, kas vērsti uz ilgtspējīgas izaugsmes³, konkurētspējas un nodarbinātības veicināšanu, kā to paredz atjauninātā Lisabonas stratēģija. Kohēzijas politikas panākumu priekšnosacījumi ir makroekonomiska stabilitāte un strukturālas reformas, kā arī virkne citu investīcijas veicinošu nosacījumu (tostarp vienotā tirgus izveides pabeigšana, administratīvās reformas, laba pārvaldība, uzņēmējdarbību veicinoši apstākļi un augsti kvalificēta darbaspēka pieejamība)⁴.

Uz šiem principiem pamatojas kohēzijas politikas reformas priekšlikumi laikposmam no 2007. līdz 2013. gadam, ar ko Komisija ir nākusi klajā trešajā kohēzijas ziņojumā 2004. gada februārī un budžeta un tiesību aktu priekšlikumos 2004. gada jūlijā.

Komisijas priekšlikumi ir vērsti uz uzlabojumiem divās galvenajās jomās. Pirmkārt, ir nostiprināts kohēzijas politikas stratēģiskais aspekts, lai nodrošinātu Kopienas prioritāšu labāku integrāciju valstu un reģionālās attīstības programmās. Otrkārt, ir pieliktas pūles, lai nodrošinātu kohēzijas politikas labāku praktisko īstenošanu. Tas izpaužas kā dialoga stiprināšana partnerībās starp Komisiju, dalībvalstīm un reģioniem un kā noteiktāka un mazāk

¹ Prezidentvalsts secinājumi, Eiropadome, 2005. gada marts.

² Līguma 158. pants paredz, ka ekonomiskās un sociālās kohēzijas stiprināšanas nolūkā Kopiena tiecas samazināt dažādo reģionu attīstības līmeņa būtiskās atšķirības un vismazāk privilēģēto reģionu vai salu, tostarp lauku apvidu, atpalicību.

³ Saskaņā ar Eiropadomes 2001. gadā pieņemto Gēteborgas stratēģiju.

⁴ „ES ekonomika: 2004. gada pārskats”, KOM(2004) 723, 2004.26.10.

centralizēta atbildības sadale tādās jomās kā finanšu pārvaldība un kontrole. Priekšlikumi paredz arī noteiktāku pienākumu sadali Komisijas, dalībvalstu un Parlamenta starpā.

Saskaņā ar 23. pantu Padomes regulas (EK) projektā, ar ko definē Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF), Eiropas Sociālā fonda (ESF) un Kohēzijas fonda galvenos noteikumus⁵, pēc šo noteikumu pieņemšanas un pamatojoties uz Komisijas priekšlikumu, Padomei jāizstrādā stratēģijas pamatnostādnes Kopienas līmenī, lai ar kohēzijas politikas palīdzību „īstenotu Kopienas prioritātes ar nolūku veicināt līdzsvarotu, harmonisku un ilgtspējīgu attīstību”⁶.

Šajā paziņojumā izvirzītās Kopienas stratēģijas pamatnostādnes raksturo šādas galvenās iezīmes:

- kohēzijas politikas rīcībā esošie finanšu instrumenti ir struktūrfondi (ERAF un ESF) un Kohēzijas fonds. Tālāk izklāstītajās pamatnostādnēs ar nolūku nav sniegta katra fonda līdzekļu analīze. Piemērotāko instrumentu katrai pozīcijai nosaka plānošanas posmā un tas atkarīgs no jomas, kur paredzēts līdzekļus ieguldīt (infrastruktūra, ražošana, cilvēkresursu attīstība utt.);
- pamatnostādņu galvenais mērķis ir noteikt kohēzijas politikas atbalsta prioritātes Kopienas līmenī ar nolūku stiprināt sinerģijas ar Lisabonas stratēģiju un palīdzēt tās īstenošanā saskaņā ar integrētajām pamatnostādnēm attiecībā uz izaugsmi un darbavietām;
- pamatnostādnes attiecas vienīgi uz tām valstu un reģionālajām investīcijām, ko līdzfinansē no struktūrfondi un Kohēzijas fonda;
- pamatnostādnes jāaplūko saistībā ar tiesību aktu priekšlikumiem. Šie priekšlikumi nosaka katra fonda mērķi un atbalsta apjomu, kamēr Kopienas stratēģijas pamatnostādnes šā apjoma robežās nosaka tās nozares, kur kohēzijas politika var dot visefektīvāko ieguldījumu Kopienas izvirzīto prioritāšu, jo īpaši atjauninātās Lisabonas stratēģijas izvirzīto prioritāšu īstenošanā;
- pamatnostādnēs ir ņemti vērā ar dalībvalstīm, kā arī dažādās Komisijas institūcijās notikušo diskusiju rezultāti.

Kad pamatnostādnes būs apstiprinājusi Padome, dalībvalstis tās varēs izmantot par pamatu valstu pamatstratēģiju un darba programmu izstrādei.

2. KOHĒZIJA, IZAUGSME, DARBAVIETAS

2.1. Atjauninātā Lisabonas stratēģija

Eiropadomes 2000. gada marta Lisabonas sanāksmes secinājumos⁷, kas veido Lisabonas stratēģijas pamattekstu, ir izvērstā stratēģija un plaši mērķi un politikas īstenošanas līdzekļi, kuru nolūks ir panākt dinamiskāku Eiropas Savienības attīstību un palielināt tās

⁵ KOM(2004) 492, 2004.14.7. Tālāk tekstā „fondi” attiecas uz visiem trim fondiem un „Struktūrfondi” attiecas uz ERAF un ESF.

⁶ KOM(2004) 492, 23. pants.

⁷ Prezidentvalsts secinājumi, Eiropadomes Lisabonas sanāksme 2000. gada 23. un 24. martā.

konkurētspēju. Eiropadomes 2001. gada Gēteborgas sanāksmē šie mērķi ir papildināti ar vides aizsardzības aspektu.

Procesa vidusposma pārskatā ir secināts, ka līdzšinējie rezultāti nav viennozīmīgi. Pēc daudzsološa pieauguma 2000. gadā nodarbinātības izaugsmes līmenis ir krasi pazeminājies, bet ražošanas izaugsme ir nesusi vienīgi vilšanos, un tam par iemeslu daļēji ir bijusi nespēja pilnīgi izmantot uz zināšanām balstītas ekonomikas un informācijas un komunikāciju tehnoloģiju (IKT) sniegtās priekšrocības. Lai arī sliktos ekonomiskos rādītājus zināmā mērā var skaidrot ar pasaules ekonomikas attīstības tempu palēnināšanos, tomēr jāpieliek vairāk pūļu, lai palielinātu Eiropas izaugsmes potenciālu un paaugstinātu nodarbinātības līmeni.

Komisija 2005. gada februārī Eiropadomes 2005. gada marta sanāksmei ir ieteikusi izveidot jaunu izaugsmes un nodarbinātības sekmēšanas partnerību⁸. Padome ir apstiprinājusi tās mērķus un uzsvērusi vajadzību no jauna aktivizēt Lisabonas stratēģiju.

Lai sasniegtu atjauninātās stratēģijas mērķus, „*Eiropas Savienībai jāmobilizē visi atbilstīgie valstu un Kopienas līdzekļi, tostarp kohēzijas politika*”⁹. Turklāt ir secināts, ka jāuzlabo Lisabonas mērķu īstenošanas praktiskā puse, iesaistot reģionu un vietējos dalībniekus un sociālos partnerus. Tas ir jo īpaši svarīgi jomās, kas prasa tuvināšanos, piemēram jauninājumi, uz zināšanām balstīta ekonomika, nodarbinātība, cilvēkkapitāls, uzņēmējdarbība, atbalsts maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU) vai piekļuve riska kapitālam. Turklāt arī valstu politikai konsekventi jāpievēršas tiem pašiem stratēģiskajiem mērķiem, lai mobilizētu pēc iespējas lielākus līdzekļus un izvairītos no pretrunīgas rīcības.

Laikposmā kopš Eiropadomes 2005. gada marta sanāksmes Komisija ir pieņēmusi integrētas stratēģijas pamatnostādnes attiecībā uz izaugsmi un darbavietām¹⁰ ar nolūku palīdzēt dalībvalstīm izstrādāt valsts reformu programmas. Līdzās šīm pamatnostādnēm Komisija izstrādās Lisabonas stratēģijas Kopienas programmu.

2.2. Kohēzijas politikas ieguldījums izaugsmē un darbavietu radīšanā

Kohēzijas politika jau sniedz ieguldījumu Lisabonas stratēģijas īstenošanā. Neatkarīgi vērtējumi rāda, ka kohēzijas politikai ir bijusi ievērojama makroekonomiska nozīme, jo īpaši mazāk attīstītos reģionos, ar rezonējošu ietekmi uz ES kā vienotu veselumu¹¹. Mobilizējot izaugsmes potenciālu, kas piemīt ikvienam reģionam, kohēzijas politika stabilizē ekonomiskās attīstības ģeogrāfisko līdzsvaru un palielina ES kā vienota veseluma izaugsmes potenciālo tempu. Lai ES varētu sasniegt Lisabonas stratēģijas mērķus, savs ieguldījums jāsniedz visiem reģioniem, un jo īpaši tas attiecas uz reģioniem, kur ražošanas un nodarbinātības izaugsmes potenciāls ir salīdzinoši vislielākais.

Turklāt kohēzijas politika dod ieguldījumu ekonomiskās un politiskās integrācijas stiprināšanā, piemēram, izveidojot infrastruktūru tīklu un paverot pieeju vispārējas nozīmes pakalpojumiem, paaugstinot Kopienas pilsoņu kvalifikāciju, padarot pieejamākus attālos reģionus un veicinot sadarbību.

⁸ Paziņojums Eiropadomes pavasara sanāksmei „Sadarbība izaugsmes un darbavietu attīstībai - jauns posms Lisabonas stratēģijā”, KOM(2005) 24, 2005.2.2.

⁹ Prezidentvalsts secinājumi, Eiropadomes 2005. gada marta sanāksme.

¹⁰ KOM(2005) 141.

¹¹ Sk. trešā kohēzijas ziņojuma 149. lpp.

Kohēzijas politika arī turpmāk var dot nozīmīgu un daudzveidīgu ieguldījumu Lisabonas stratēģijas prioritāro mērķu īstenošanā:

- **Investējot reģionos ar lielu izaugsmes potenciālu.** Investējot reģionos, kam ir visas iespējas straujos tempos sasniegt pārējo ES reģionu līmeni, bet trūkst pietiekamu pašmāju finanšu līdzekļu, ko ieguldīt visu pieejamo iespēju īstenošanā, ir sagaidāma liela ieguldīto līdzekļu atdeve.
- **Investējot izaugsmes un nodarbinātības pieauguma virzītājspēkos.** Kohēzijas politikas galvenā uzmanība ir pievērsta investīcijām cilvēkkapitālā un fiziskajā kapitālā, kam ir izšķirīga nozīme attiecībā uz izaugsmes un nodarbinātības potenciālu, un šeit ietilpst fiziskā un IKT infrastruktūra, neizmantotās pētniecības iespējas un jauninājumi, izglītība un darbaspēka apmācība un tā pielāgošanās spēju uzlabošana.
- **Atbalstot saskaņotas vidēja termiņa un ilgtermiņa stratēģijas īstenošanu.** Kohēzijas politika ir vienīgā politika, kas paredz stabilu septiņu gadu investīciju struktūru.
- **Izveidojot sinerģijas ar citām Kopienas politikām un papildinot tās.** Kohēzijas politika ir kā spēcīga svira, kas palīdz īstenot citas Kopienas politikas. Piemēram, Eiropas komunikāciju tīklu projektus kohēzijas valstīs tieši finansē no Kohēzijas fonda un to īstenošanas rezultātā pārējai Eiropai rodas ievērojami labākas piekļuves iespējas; kohēzijas politika arī stingri atbalsta vides aizsardzības *acquis* un ilgtspējīgas attīstības plašāko mērķu ievērošanu; kohēzijas politika atbalsta arī pētniecības un tehnoloģiju attīstības (PTA) politiku un jo īpaši tās pievēršanos pētniecības infrastruktūrām un ieguldījumam saistībā ar pētniecībā iesaistītajiem cilvēkresursiem; turklāt kohēzijas politika atbalsta arī Kopienas jauninājumu un MVU politiku.
- **Mobilizējot papildu līdzekļus.** Pasākumi, kuru līdzfinansēšana notiek ar kohēzijas politikas starpniecību, nodrošina ES fondiem lielus papildu līdzekļus, jo īpaši novirzot investīciju finansējumu uz jomām, kur tam paredzama vislielākā ietekme un pievienotā vērtība. Šo pasākumu rezultātā valstu papildu līdzekļi gan valsts, gan privātajā sektorā tiek ieguldīti saskaņotu valsts un reģionu attīstības stratēģiju īstenošanā. Katrs euro, ko ES līmenī iztērē saistībā ar kohēzijas politiku, rada papildu finanšu izlietojumu, kas mazāk attīstītos reģionos ir vidēji 0,9 euro (pašreizējais pirmais mērķis) un 3 euro reģionos, kur notiek pārstrukturizācija (pašreizējais otrais mērķis).
- **Uzlabojot pārvaldību.** Kohēzijas programmu unikālā izstrādes sistēma paredz politikas izveidē un īstenošanā likt lietā institūciju neizmantotās iespējas; novērtējuma kultūras popularizēšanu; apvienotu valsts un privāto partnerību izveidi; pārredzamību; reģionālo un pārrobežu sadarbību un paraugprakses apmaiņu. Kohēzijas politika sekmē visu līmeņu pārvaldības uzlabošanu, palielinot atbildību un veicinot piederības apzināšanos Lisabonas stratēģijai arī vietējā mērogā.
- **Veicinot integrētu pieeju teritoriālajai kohēzijai.** Kohēzijas politika var palīdzēt izveidot ilgtspējīgas sabiedrības, nodrošinot, ka gan pilsētu, gan lauku teritorijās ekonomikas, sociālie un vides jautājumi tiek risināti, izmantojot integrētas atjaunotnes, atjaunošanas un attīstības stratēģijas.

Ņemot vērā dažādos veidus, kādos kohēzijas politika var sekmēt Lisabonas stratēģijas īstenošanu, šā dokumenta nākamajā iedaļā ir izklāstīti kohēzijas politikas jaunās struktūras galvenie aspekti laikposmam no 2007. līdz 2013. gadam.

3. KOHĒZIJAS POLITIKAS STRUKTŪRA 2007.-2013. GADAM

3.1. Koncentrācija

Šajā iedaļā ir izklāstīta kohēzijas politikas jaunā struktūra saistībā ar tematiskas un ģeogrāfiskas koncentrācijas vajadzību. Tā kā arī līdzekļu koncentrācija ir ar politikas procesu saistīts jautājums, viens no apskatāmajiem aspektiem ir pārvaldības aspekts.

Ekonomiskās jaudas izaugsmi galvenokārt rada divu virzītājspēku, proti, nodarbinātības un ražīguma izaugsme. Šie virzītājspēki ir cieši saistīti un, lai panāktu vislabākos rezultātus, tie abi ir jāstimulē vienlaikus. Lai saskaņā ar valsts un reģionālās attīstības programmām laikposmam no 2007. līdz 2013. gadam varētu veicināt ilgtspējīgas attīstības virzību un stiprināt uz zināšanām balstītas ekonomikas konkurētspēju, ir būtiski koncentrēt līdzekļu ieguldījumu pamata infrastruktūrās, cilvēkkapitālā, kā arī pētniecībā un jauninājumos, tostarp attīstot piekļuvi informācijas un komunikāciju tehnoloģijām (IKT) un šo tehnoloģiju stratēģisku izmantošanu. Ir vajadzīgi gan materiāli, gan nemateriāli ieguldījumi.

Lai kāda dalībvalsts vai reģions varētu sev nodrošināt atbilstīgu, izaugsmi veicinošu investīciju kopumu, dažādo šim nolūkam vajadzīgo politiku kombinācija ir atkarīga no attiecīgās dalībvalsts vai reģiona īpatnībām, saimnieciskās darbības, strukturālo deficītu veida un apjoma, kā arī no attiecīgās dalībvalsts vai reģiona salīdzinošās priekšrocības potenciāli veiksmīgajām nozarēm. Vajadzīgā politiku kombinācija pārlicinoši noskaidrojas laika gaitā un līdz ar to mainās gan izmantojamās politikas, gan mērķu sasniegšanas līdzekļi. Ikvienai dalībvalstij vai reģionam ir jāatrod savam attīstības ceļam vajadzīgā politiku kombinācija, ņemot vērā šai dalībvalstij vai reģionam piemītošos ekonomiskos, sociālos, vides, kultūras un institucionālos apstākļus.

Tomēr, neraugoties uz to, ka politiku kombinācija var būt dažāda atkarībā no konteksta, koncentrāciju programmu un projektu līmenī nodrošinās tas, ka šajās programmās un projektos būs iekļauti vienīgi tie elementi, kas var dot ieguldījumu izaugsmes un darbavietu attīstībā. Tas ir Komisijas nostājas vispārīgs princips, kas būs jāievēro, apspriežot dažādās valsts un reģionālās programmas.

Dalībvalstīs, kur no Savienības saņemtie pārskaitījumi iegūst makroekonomisku nozīmi, saistībā ar kohēzijas politiku svarīga ir arī piemērota laika izvēle. Īstermiņā šie pārskaitījumi var ietekmēt inflāciju, piemēram, celtniecības nozarē, vienlaikus radot papildu ietekmi uz tekošo bilanci (pamatiekārtu importa utml. dēļ) un budžetu (līdzfinansēšanas režīma dēļ). Tādēļ dalībvalstīm un reģioniem ir svarīgi veidot savas investīciju programmas tā, lai būtu iespējams gan risināt ar piedāvājumu saistītās problēmas, gan palielināt ražīgumu un kompensēt ar pieprasījumu saistīto spiedienu uz nominālekonomiku.

Jāņem vērā arī citu Kopienas politiku prioritātes, vispirms saistībā ar šo politiku potenciālo ieguldījumu izaugsmes un darbavietu attīstībā, ko paredz kohēzijas politikas programmu struktūra, un, otrkārt, ar nolūku veicināt sinerģiju izveidi ar citām ES iesaistītajām politikām.

3.2. Konverģence

To reģionu un dalībvalstu galvenais mērķis, kuras saskaņā ar jauno konverģences mērķi var pretendēt uz kohēzijas politikas atbalstu, būs **izaugsmes potenciāla attīstības sekmēšana** ar nolūku uzturēt un sasniegt straujus izaugsmes tempus. Šis mērķis ir jāaplūko saistībā ar agrāk neredzēto būtisko atšķirību pieaugumu paplašinātajā Savienībā, to centienu ilgtermiņa

raksturu, kas būs vajadzīgi, lai mazinātu šīs atšķirības, un ieguldījumu visas Savienības konkurētspējas celšanā.

Tādēļ šo reģionu un dalībvalstu stratēģijās galvenā uzmanība jāpievērš investīcijām un sabiedriskajiem pakalpojumiem, kas ir vajadzīgi ilgtermiņa konkurētspējas palielināšanai, darbavietu radīšanai un ilgtspējīgai attīstībai. Lai izveidotos reģionāla un vietēja saimnieciskā darbība, pienācīga uzņēmējdarbības atbalsta struktūra un rastos iespēja izmantot vienotā tirgus sniegtās iespējas, būs jārada pamata infrastruktūras un pakalpojumi, tie būs jāuzlabo un jāpaplašina. Turklāt būs jāpieliek ievērojamas pūles, lai paplašinātu ar cilvēkkapitālu saistītās investīcijas, nodarbinātības iespējas, nostiprinātu sociālo iekļaušanos, ieviestu un īstenotu izglītības un mācību sistēmu reformu.

Vienlaikus ar pamata infrastruktūras izveidi ir jāveic reģionu ražošanas jaudu modernizācijas un restrukturizācijas pasākumi, sniedzot pakalpojumus uzņēmumiem, jo īpaši MVU, uzlabojot piekļuvi finansējumam, veicinot PTA un jauninājumus, attīstot cilvēkresursus, ka arī veicinot IKT ieviešanu, popularizēšanu un nostiprināšanu.

Lai izveidotu un īstenotu efektīvas politikas, ir būtiski nostiprināt institucionālās spējas un kārtību.

3.3. Reģionu konkurētspēja un nodarbinātība

Saskaņā ar šo mērķi un lai nodrošinātu ierobežoto finanšu līdzekļu iespējami labāku izmantošanu, ir svarīgi pievērsties galvenokārt dažām vissvarīgākajām prioritātēm, tostarp jo īpaši pētniecībai, jauninājumiem, piekļuves iespējām un darbavietu radīšanai. Lai atvieglinātu piemērošanos saimnieciskām pārmaiņām un pārstrukturizācijai, liela nozīme var būt investīcijām cilvēkkapitālā.

Jaunā reģionu konkurētspējas un nodarbinātības mērķa nolūks ir **prognozēt un veicināt pārmaiņas ekonomikā**, uzlabojot ES reģionu konkurētspēju un pievilcību ar investīcijām uz zinātnes atziņām balstītā ekonomikā, uzņēmējdarbībā, pētniecībā, augstskolu un uzņēmumu sadarbībā un jauninājumos; ar piekļuves iespējām transporta un telekomunikāciju infrastruktūrām, energoresursiem un veselības aprūpei; ar vides aizsardzību un risku novēršanu; ar atbalstu darbaspēka un uzņēmumu pielāgošanās spēju nodrošināšanai; veicinot dalību darba tirgū un sociālo iekļaušanos, un ilgtspējīgu sabiedrību izveidi.

Industriāli attīstītie reģioni ir dažādi. Daudziem ir raksturīgi lieli ražošanas uzņēmumi, liels iedzīvotāju blīvums un augsti ražošanas izaugsmes tempi, kamēr citus raksturo modernā rūpniecība, jo īpaši MVU, kopā ar salīdzinoši strauji augošu pakalpojumu sektoru. Tomēr abu veidu reģionos var sastapt apgabalus, kur valda dziļš pilsētvides pagrimums un nabadzība, pārapdzīvotība, vides piesārņojums un slimības, ko abu veidu reģioniem jārisina ar globalizāciju saistītās problēmas un jācenšas pielāgoties straujajām ekonomikas pārmaiņām. Otrā svaru kausā atrodas daudzi industriāli attīstīti reģioni, kas tikai sāk piemēroties pārmaiņām, un to jaunās aktivitātes vēl nespēj pienācīgi kompensēt novecojušo ražošanas bāzi.

Tostarp apgabalos ar **mazu iedzīvotāju blīvumu** saimniecisko darbību nereti virza nelieli uzņēmumi, bet arī šiem reģioniem ir jāstāpjas ar līdzīgām problēmām. Mazais iedzīvotāju blīvums rada vairāk sarežģītumu problēmu risināšanā, tādēļ pēdējo desmit gadu laikā sociāli ekonomiskā situācija šajos reģionos nav mainījusies.

Dažādos **lauku apvidos** ekonomiskā situācija ir ļoti atšķirīga. Dažiem lauku rajoniem ir attīstīta saikne ar pilsētām, tādēļ, lai gan nodarbošanās ar lauksaimniecību joprojām ir svarīga, šajos reģionos pieaug saimnieciskā daudzveidība un ir vērojama pakalpojumu sektora izaugsme, piemēram, pievēršanās tūrismam. Citiem attālākiem lauku apvidiem nākas samierināties ar to, ka iedzīvotāji ir ļoti izkliedēti un sabiedrība noveco, tehniskās un sociālās infrastruktūras ir slikti attīstītas, pakalpojumi ir nepietiekami un saikne ar pārējo tautsaimniecību ir vāja.

Jauno reģionu konkurētspējas un nodarbinātības programmu uzdevums ir risināt šīs dažādās problēmas un palīdzēt reģioniem pārstrukturēt savu darbību un radīt jaunus darbības veidus saskaņā ar atjaunināto Lisabonas stratēģiju.

3.4. Eiropas teritoriālā sadarbība

Jaunā sadarbības mērķa nolūks ir veicināt Savienības **ciešāku teritoriālo integrāciju** visos tās aspektos. Īstenojot šo mērķi, kohēzijas politika atbalsta **līdzsvarotu un ilgtspējīgu** Savienības teritoriālo **attīstību** tās makroreģionu līmenī un samazina dažādu šķēršļu radītos ierobežojumus ar pārrobežu sadarbības un paraugprakses apmaiņas izvēšanu.

Šo pasākumu pamatā ir attiecīgo teritoriju (valsts, reģionālo un vietējo teritoriju) līdzdalība attīstības stratēģiju izveidē un galveno iesaistīto pušu vienota informācijas tīkla izveide. Šie pasākumi rada acīmredzamu Eiropas līmeņa pievienoto vērtību, kas paplašinātajā Eiropas Savienībā ar tās lielāko daudzveidību pieaug vēl vairāk.

3.5. Pārvaldība

Kohēzijas politikas kontekstā pārvaldības jautājumam ir vairāki aspekti.

Viens no šiem aspektiem skar sabiedrisko organizāciju darbības raksturu saistībā ar **sabiedrisko politiku darbību un tās rezultātiem**. Jo īpaši valstīs un reģionos, uz ko attiecas konverģences mērķis, valsts sektora darbības kvalitāte un produktivitāte ir būtiski faktori reformu un labas pārvaldības nodrošināšanā, sevišķi attiecībā uz ekonomiku, nodarbinātību, sociālo, izglītības un tieslietu jomu. Šie faktori palīdz ne vien uzlabot ES kohēzijas politikas īstenošanu, bet arī celt vispārējo saimnieciskās darbības līmeni.

Par mazāk attīstīto reģionu prioritāti ir jāklūst institucionālo spēju un pārvaldības stiprināšanai to vājajos posmos. Ekonomikas konkurētspēja un spēcīgāka pilsoniskā sabiedrība nav atkarīga vienīgi no efektīviem infrastruktūras tīklojumiem, to ietekmē arī tiesību aktu izpildes nodrošinājums, pamatojoties uz nediskriminācijas principu, prognozējamību un pārredzamību; tirgū laižama īpašuma, tostarp intelektuālā īpašuma, tiesību piešķiršana un īstenošana; atklāta valsts iepirkuma sistēma un pārvalde ar pēc iespējas mazāku uzņēmēju administratīvo noslogojumu.

Tādēļ, izstrādājot valsts stratēģijas, dalībvalstīm ir vienlaikus jāanalizē, cik lielā mērā efektīvāka, atklātāka un pārredzamāka valsts pārvalde var palīdzēt celt ražošanas līmeni. Ar struktūrfondu starpniecību tādējādi ir jāatbalsta spēju uzlabošana valsts pārvaldes darbībai valsts, reģionu un vietējā līmenī ar nolūku uzlabot saimnieciskās darbības administratīvo struktūru, labas politikas izstrādi un īstenošanu, tostarp tiesību aktu labāku izstrādi, politikas ieteikumu novērtējumu un to ietekmes analīzi, kā arī regulāra izpildes mehānismu kontrole.

Otrs pārvaldības aspekts attiecas uz īpašajiem pasākumiem un darbībām, kas vajadzīgi, lai uzlabotu dalībvalstu spējas **pārvaldīt un īstenot kohēzijas politiku**. Lai fondu pārvaldība būtu droša un efektīva, centrālajās un reģionālajās administrācijās ir jāizveido atbilstīgas, efektīvas un pārredzamas struktūras, kas spēj veikt ar fondu līdzekļu apsaimniekošanu saistītos uzdevumus, piemēram, valsts iepirkumu, finanšu kontroli, pārraudzību un novērtējumu, kā arī spēj novērst un izskaust krāpniecību un korupciju. Fondu izmantošanas efektivitāti ietekmē arī projektu iesniedzēju spēja izstrādāt un īstenot augstas kvalitātes projektus. Ja līdzekļus izmanto efektīvi un pārredzami, tas iedrošina privātu uzņēmējus un sociālos partnerus un tas rada labvēlīgu vidi, kas ļauj privātu uzņēmējiem pašiem lemt par līdzekļu ieguldījumu. Tādēļ darbs ir veicams arī šajā jomā, turklāt tas jāpapildina ar tehnisku atbalstu.

Ar minētajiem aspektiem saistīts un ļoti svarīgs kohēzijas politikas efektivitāti ietekmējošs faktors ir visu, tostarp reģionāla un vietēja līmeņa, iesaistīto pušu **partnerības** kvalitāte programmu sagatavošanas un īstenošanas gaitā. Turklāt kohēzijas stratēģija un tās galīgā īstenošana ar darba programmu starpniecību ir principiāli atkarīga no Komisijas un dalībvalstu partnerības stipruma.

Partnerībā balstītu, novatorisku projektu izstrāde, pilsoniskas līdzdalības veicināšana sabiedrisko politiku izstrādē un īstenošanā, kā arī mijiedarbības uzlabošana dažādās sabiedrībās un to vidū var dot ieguldījumu cilvēku un sociālā kapitāla radīšanā, kas savukārt ir solis uz ilgtspējīgu nodarbinātību, izaugsmi, konkurētspēju un sociālo kohēziju. Šajā kontekstā galvenajām iesaistītajām pusēm valsts, reģionu un vietējā līmenī ir svarīgi sakopot spēkus un izveidot attiecīgo vajadzīgo partnerību tīklojumu, lai īstenotu reformu plānu un **patiesi koncentrētu** līdzekļus izaugsmes un darbavietu attīstībai.

Reģioniem ieteicams izstrādāt reģionālas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas, vienojoties par sasniedzamajiem mērķiem ar regulāra un pastāvīga galveno iesaistīto pušu dialoga palīdzību. Attīstības stratēģiju izveidē un īstenošanā partnerībai ir būtiska loma, kas balstās uz iesaistīto pušu, proti, kompetento iestāžu, ekonomisko un sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības pārstāvju, tostarp nevalstisko organizāciju, konsultācijām un dalību. Partnerība programmu sagatavošanas un īstenošanas gaitā nodrošina atklātību un pārredzamību.

Valsts un privātās partnerības

Valsts un privātās partnerības (PPP) var būt piemērots investīciju finansējuma veids gadījumos, kad privātā sektora iesaiste notiek ievērojamā apjomā, jo īpaši nozarēs, kur nav iedomājama vai iespējama atteikšanās no valsts īpašumtiesībām vai tirgus nodrošinājuma. Līdzās izdevīgai finanšu līdzekļu izmantošanas iespējai valsts un privātās partnerības arī projektu līmenī nodrošina labāku projektu izpildes un turpmākas pārvaldības kvalitāti. Tādēļ, ja iespējams, dalībvalstīm ir ieteicams veidot šādas partnerības. *PPP* izveides galvenās priekšrocības ir šādas:

- valsts sektoram paveras iespēja piekļūt virknei privātā sektora prasmju un sniegt kvalitatīvākus pakalpojumus, kas nodrošina lielāku peļņu,
- privātais sektors uzņemas virkni risku, kas parastās valsts iepirkuma procedūras gadījumā būtu jāuzņemas valsts sektoram,
- ja vienotā kompleksā par plānošanu, izveidi, pārvaldi un finansēm atbild konkrēta iesaistītā puse, ir sagaidāmi labāki rezultāti.

Lemjot par *PPP* iesaisti kāda projekta īstenošanā, pirms preču un pakalpojumu piegādes līgumu slēgšanas ir jāievēro zināmi nosacījumi, jo īpaši ņemot vērā atbilstīga projekta īstenošanas juridiskā pamata nozīmi.

PPP darbībai ir vislabākie rezultāti, ja dalībvalstu valdības stingri īsteno politisku apņemšanos iesaistīt privāto sektoru valsts sektora projektos. *PPP* darbībai dažādās politikas jomās ir jāizstrādā skaidrs un konkrēts pamats; tas var būt dažāds, piemēram, atkarībā no tā, cik lielā mērā izmaksas ir atgūstamas ar lietotāju maksājumiem vai atkarībā no sociālo mērķu apjoma.

Ja *PPP* projekti atbilst visiem vajadzīgajiem nosacījumiem, tie var sagaidīt ES atbalstu no struktūrfondiem un Kohēzijas fonda. Apjomīgu projektu gadījumā Komisija iesaka dalībvalstīm iesniegt arī šo projektu novērtējumu attiecībā uz to piemērotību *PPP* iesaistei. Saistībā ar šādiem projektiem ievērojamu ieguldījumu varētu sniegt arī EIB un EIF.

4. KOHĒZIJAS POLITIKAS PAMATNOSTĀDNES 2007.-2013. GADAM

Ņemot vērā gan iepriekš minēto, gan atjaunināto Lisabonas stratēģiju izaugsmes un darbavietu attīstībai, kohēzijas politikas līdzfinansējuma programmām paredzētie līdzekļi ir jāiegulda galvenokārt šādos trīs prioritāros virzienos¹²:

- **dalībvalstu, reģionu un pilsētu pievilcības** uzlabošana, sekmējot to pieejamību, nodrošinot pienācīgu pakalpojumu kvalitāti un līmeni un saglabājot to vides potenciālu;
- **jauninājumu, uzņēmējdarbības un uz zināšanām balstītas ekonomikas** izaugsmes veicināšana, radot iespējas pētniecībai un jauninājumiem, tostarp jaunas informācijas un komunikāciju tehnoloģijas;
- **jaunu un labāku darbavietu** radīšana, iesaistot vairāk cilvēku darbā vai uzņēmējdarbībā, uzlabojot darbaspēka un uzņēmumu pielāgošanās spējas un palielinot ieguldījumu cilvēkkapitālā.

Turpmākajās šā dokumenta iedaļās ir analizēti šo plašo jomu galvenie aspekti un katram no trim prioritārajiem virzieniem atbilstīgās pozīcijas. Šīs sīkāk izklāstītās pamatnostādnes ne vienmēr būs attiecināmas uz visiem reģioniem. Vispiemērotāko konkrēto investīciju kombināciju var noteikt tikai, analizējot katras dalībvalsts un reģiona stiprās un vājās puses. **Izklāstītās pamatnostādnes ir uzskatāmas par vienotu pamatu, ko dalībvalstis un reģioni ir aicināti izmantot valsts un reģionālo programmu izstrādē, jo īpaši ņemot vērā to ieguldījumu ar kohēziju, izaugsmi un darbavietām saistīto Savienības mērķu īstenošanā.** Pamatnostādnes ir svarīgs, bet ne vienīgais nosacījums, lai katra dalībvalsts un reģions saskaņā ar atjaunināto Lisabonas stratēģiju varētu sasniegt vajadzīgo koncentrācijas līmeni, ciktāl tas attiecas uz galvenajām prioritātēm.

Saskaņā ar atjaunināto Lisabonas stratēģiju izaugsmes un darbavietu attīstībai kohēzijas politikai ir vairāk jākoncentrējas uz zināšanām, pētniecību un jauninājumiem un cilvēkkapitālu. Tādēļ ievērojami jāpalielina kopējais finansējums šo darbības jomu atbalstam.

¹² Paziņojums Eiropadomes pavasara sanāksmei „Sadarbība izaugsmes un darbavietu attīstībai - jauns posms Lisabonas stratēģijā”, KOM(2005) 24, 2005.2.2.

Turklāt dalībvalstīm ir jāņem vērā paraugprakse, ja tā ir nesusi acīmredzamus pozitīvus rezultātus izaugsmes un darbavietu jomā.

Visos programmu un projektu sagatavošanas un īstenošanas posmos dalībvalstīm un reģioniem ir jārikojas saskaņā ar **sieviešu un vīriešu vienlīdzības** mērķi. Šajā nolūkā var izmantot īpašus vienlīdzības veicināšanas vai diskriminācijas izskaušanas pasākumus, kā arī rūpīgi izvērtēt, kā citi projekti un finanšu pārvaldība var ietekmēt sievietes un vīriešus.

4.1. PAMATNOSTĀDNE: veicināt Eiropas un tās reģionu pievilcību investīciju un darbaspēka piesaistei

Viens no izaugsmes un jaunu darbavietu priekšnoteikumiem ir nodrošināt uzņēmēju piekļuvi vajadzīgajām infrastruktūrām (piemēram, transporta, vides, enerģētikas infrastruktūrām). No modernām infrastruktūrām ir nopietni atkarīga daudzu uzņēmumu darbība un līdz ar to attiecīgo reģionu ekonomiskā un sociālā pievilcība. Investīcijas infrastruktūru izveidē atpalikušos reģionos, jo īpaši jaunajās dalībvalstīs, stimulē izaugsmi un tādējādi stiprina konvergenci ar pārējo Savienību. Līdzekļiem ir jānāk ne vien no dotācijām, bet arī no banku, piemēram, Eiropas Investīciju bankas (EIB), kredītiem. Dalībvalstis tādējādi varēs likt lietā izdevību plašāk izmantot EIB kompetenci Eiropas finansējumam piemērotu projektu sagatavošanā.

4.1.1. Paplašināt un uzlabot transporta infrastruktūru

Kvalitatīvu, elastīgu un drošu transporta infrastruktūru var uzskatīt par saimnieciskās attīstības obligātu priekšnoteikumu, jo tā sekmē ražīguma pieaugumu un līdz ar to attiecīgo reģionu attīstības iespējas, atvieglinot cilvēku un preču kustību. Transporta tīkli līdz ar tirdzniecības iespēju sekmēšanu veicina arī tās efektivitāti. Turklāt Eiropas mēroga transporta infrastruktūru izveide (tostarp jo īpaši jāatzīmē Eiropas transporta tīkla trīsdesmit prioritāro projektu attiecīgie posmi) ar galveno uzsvaru uz pārrobežu projektiem ir būtisks valstu tirgu plašākas integrācijas nosacījums, jo īpaši paplašinātās Eiropas kontekstā.

Investīcijas infrastruktūru izveidei jāsaņemas ar attiecīgo reģionu un valstu īpašajām vajadzībām un ekonomiskās attīstības līmeni. Parasti infrastruktūru (tāpat kā citu) investīciju ekonomiskā atdeve samazinās, sasniedzot noteiktu finansējuma apjomu. Šāda veida investīciju ekonomiskā atdeve ir augsta, ja infrastruktūra ir vāji attīstīta un pamattīklojumu izbūve nav pabeigta, taču atdeve parasti sarūk, kad ir sasniegts noteikts izveides līmenis.

Tādēļ attiecīgi jāpievērš uzmanība reģionu ekonomiskās attīstības līmenim un infrastruktūru dotāciju lielumam. Vismazāk attīstītos reģionos un valstīs ilgtermiņā ienesīgāka var izrādīties starpvalstu un starpreģionu transporta līniju izbūve, jo tā var veicināt uzņēmējdarbības konkurētspējas pieaugumu un atvieglināt darbaspēka mobilitāti. No otras puses, reģionos ar izkļiedētu, neliela mēroga saimniecisko pamatu un iedzīvotāju koncentrāciju mazpilsētās piemērotāka var izrādīties reģionālas transporta infrastruktūras izbūve. Konverģences reģionos un mazākā mērā pakāpeniski izslēdzamajos reģionos ar nepietiekami attīstītu ceļu tīklojumu arī ir jābūt pieejamam ekonomiski svarīgu ceļu posmu izbūves finansējumam.

Lai varētu pēc iespējas labāk izmantot transporta investīciju sniegtās priekšrocības, piešķirot fondu atbalstu, ir jāievēro vairāki principi.

Pirmkārt, piešķiramo infrastruktūras investīciju apjoms un veids ir jānovērtē, pamatojoties uz objektīviem kritērijiem. Piemēram, jāaprēķina potenciālais ekonomiskās atdeves lielums,

ņemot vērā attiecīgo reģionu ekonomiskās attīstības līmeni un saimnieciskās darbības raksturu, pastāvošo infrastruktūru dominējošo blīvumu vai sastrēgumu apjomu. Nosakot sociālās atdeves lielumu, pienācīgi jāņem vērā arī perspektīvo infrastruktūras projektu vides un sociālā ietekme.

Otrkārt, ievērojot Baltajā grāmatā¹³ teikto, maksimāli jācenšas ievērot apkārtējās vides ilgtspējas principu. Lai līdzsvarotu ceļu transporta dominējošo pārsvaru Eiropā, liela vērība jāvelta alternatīvu un kombinētu transporta veidu popularizēšanai.

Treškārt, modernizējot dzelzceļa sistēmu konverģences reģionos, īpaši uzmanīgi jāizvēlas prioritārie posmi, nodrošinot to savietojamību ar pārējo Eiropas Dzelzceļa transporta pārvaldības sistēmu (*ERTMS*).

Ceturtkārt, vienlaikus ar investīcijām transporta infrastruktūrā ir jānodrošina pienācīga satiksmes pārvaldība, pievēršot īpašu uzmanību satiksmes drošībai saskaņā ar valstu un Kopienas standartiem. Valsts vai reģionālajām stratēģijām ir jāņem vērā vajadzība panākt gan no ekonomiskā, gan vides aizsardzības viedokļa izdevīgu, līdzsvarotu (un noteiktu) transporta veidu dalījumu. Stratēģijās ir jāiekļauj, piemēram, inteligēntas transporta sistēmas, multimodālas platformas un jo īpaši tehnoloģijas, kas ir izmantojamas *ERTMS* un *SESAME* (vienotāki Eiropas gaisa satiksmes pārvaldības sistēmai).

Pamatojoties uz izklāstītajiem principiem, darbības pamatnostādnes ir šādas:

- Dalībvalstīm par prioritāriem jāuzskata konverģences mērķa dalībvalstīs un reģionos¹⁴ novirzītie **30 Eiropas interešu transporta projekti**. Citi *TEN* projekti jāatbalsta gadījumā, ja tiem piemīt liels izaugsmes un konkurētspējas veicināšanas potenciāls. Šajā projektu grupā īpaša uzmanība jāpievērš pārrobežu posmiem un tiem posmiem, kas atrodas dalībvalstīs īpaši norīkoto Eiropas koordinatoru pārziņā. Dalībvalstīm ar šo koordinatoru atbalstu ir jāsaīsina laiks, kas paiet no transporta tīklu projektu izstrādes līdz to praktiskai izbūvei.
- Integrētas reģionālas pilsētu un lauku teritorijas aptverošas transporta un komunikāciju stratēģijas kontekstā svarīgas ir arī papildu investīcijas **sekundāras nozīmes ceļu posmu** izbūvei, lai nodrošinātu reģionu piekļuvi maģistrālo transporta tīklu pavērtajām iespējām.
- Atbalstot **dzelzceļa infrastruktūras**, jācenšas nodrošināt labāku pieejamību. Sliežu ceļu izmantošanas tarifiem jāatvieglo neiesaistītu operatoru piekļuve. Tiem jāsekmē arī ES mērogā savietojama tīklojuma izveide. Visos finansētajos projektos jāparedz savietojamības prasības ievērošana un piemērošana, kā arī *ERTMS* ierīču uzstādīšana gan vilcienos, gan uz sliežu ceļiem.
- Jāveicina tādu **transporta tīklu** izbūve, kas nodrošina vides ilgtspēju. Šeit jāmin sabiedriskā transporta pakalpojumi (tostarp infrastruktūras, ko veido autostāvvietas, no kurām turpmākajā ceļa posmā izmanto sabiedrisko transportu), mobilitātes plāni, apvedceļi, drošības uzlabojumi ceļu krustojumos, velosipēdistu un gājēju celiņi. Šeit ietilpst arī pasākumi, kas nodrošina parasto sabiedriskā transporta pakalpojumu pieejamību

¹³ „Eiropas transporta politika līdz 2010. gadam: laiks pieņemt lēmumus”, KOM(2001) 370.

¹⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes 2004.29.4 Lēmums Nr. 884/2004/EK.

atsevišķām cilvēku grupām (gados veciem cilvēkiem, cilvēkiem ar īpašām vajadzībām), kā arī alternatīvas transporta līdzekļu degvielas izplatīšanas tīklu izveide.

- Lai nodrošinātu transporta infrastruktūru optimālu ietekmi uz reģionu attīstību, jāpievērš uzmanība cietzemes ieskaustu teritoriju labākai **savienojamībai** ar Eiropas transporta tīklu (*TEN-T*) (sk. karti pielikumā). Šajā sakarā jāveicina sekundāras nozīmes ceļu posmu izbūve, pievēršot galveno uzmanību intermodalitātei un ilgtspējīgam transportam. Īpaši svarīga ir lidostu un ostu savienojamība ar attiecīgo iekšzemes teritoriju.
- Vairāk uzmanības jāpievērš „**jūras maģistrāļu**” izveidei un īsāko jūras ceļu izmantošanai, ko var uzskatīt par plaukstošu alternatīvu tālo maršrutu pārvadājumiem pa autoceļiem un dzelzceļiem.

Ja dalībvalstis saņem atbalstu gan no Kohēzijas fonda, gan no struktūrfondi, programmās ir jānošķir katra fonda finansētie pasākumi un jāņem vērā, ka Eiropas transporta tīklu atbalstā galvenā loma ir līdzekļiem no Kohēzijas fonda.

Savukārt struktūrfondu atbalstam jābūt galvenokārt vēršam uz tādu infrastruktūru izveidi, kas saistītas ar ekonomisku izaugsmi veicinošiem pasākumiem (piemēram, tūrisma attīstību, uzlabojumiem industriālu teritoriju pievilcības palielināšanai utt.). Ieguldot līdzekļus ceļu infrastruktūrā, jāņem vērā arī kopējais ceļu satiksmes drošības mērķis.

Līdzfinansējumam no Kohēzijas fonda un struktūrfondu līdzekļiem ir jāpapildina Eiropas tīklojumiem piešķirtie budžeta asignējumi. Dalībvalstīm būs savlaicīgi jāizvēlas plānoto projektu īstenošanai piemērotākie finanšu instrumenti. Kohēzijas politikas finansējumu ir iespējams kombinēt ar kredīta garantiju kā *TEN* finanšu instrumentu sastāvdaļu.

4.1.2. *Stiprināt sinerģijas starp vides aizsardzību un izaugsmi*

Ar vides aizsardzību saistītas investīcijas var dot trejādu ekonomisku labumu: nodrošināt ekonomiskās izaugsmes ilglaicīgu noturību, samazināt ekonomikas ārējās, ar vidi saistītās izmaksas (piemēram, veselības aizsardzības izmaksas, attīrīšanas izmaksas vai zaudējumu kompensācijas izmaksas) un stimulēt jauninājumus un jaunas darbavietas. Turpmākām kohēzijas programmām ir jātiecas stiprināt potenciālās sinerģijas starp vides aizsardzību un izaugsmi. Šajā kontekstā par svarīgām prioritātēm jāuzskata vides pakalpojumu nodrošināšana, piemēram, atkritumu un notekūdeņu apstrādes infrastruktūras, dabas resursu apsaimniekošana, augsnes attīrīšana no piesārņojuma jaunu saimniecisku darbību veikšanai un atsevišķu vides risku novēršana.

Lai maksimāli palielinātu ekonomiskos ieguvumus un mazinātu izmaksas, par prioritāti ir jāuzskata vēršanās pret vides piesārņojumu tā rašanās vietās. Atkritumu apsaimniekošanas nozarē tas nozīmē pievērst galveno uzmanību atkritumu veidošanās novēršanai, to otrreizējai pārstrādei un bioloģiskai noārdīšanai, kas ir lētāka un rada vairāk darbavietu salīdzinot ar atkritumu apglabāšanu un sadedzināšanu, kas ir visnevēlamākie atkritumu apstrādes risinājumi.

Izstrādājot attīstības stratēģijas, vispirms jānovērtē attiecīgo reģionu vajadzības un īpašās problēmas, ja iespējams, izmantojot atbilstīgus indikatorus. Jāpieļiek pūles ārējo vides izmaksu internalizācijas sekmēšanai, šajā nolūkā atbalstot ar tirgu saistītu instrumentu izveidi un izstrādi (sk., piemēram, Vides tehnoloģiju rīcības plānā ieteiktos instrumentus).

Ievērojot iepriekš izklāstīto, ieteicamās darbības pamatnostādnes ir šādas:

- Plānojot svarīgākās **infrastruktūras** investīciju vajadzības, jo īpaši konverģences reģionos un jo īpaši jaunajās dalībvalstīs, jārikojas saskaņā ar vides aizsardzības tiesību aktu noteikumiem, kas attiecas uz ūdens un gaisa piesārņošanu, atkritumu apsaimniekošanu un dabas un bioloģiskās daudzveidības aizsardzību.
- Jānodrošina **pievilcīgi apstākļi uzņēmējdarbībai un uzņēmumu augsti kvalificētam personālam**. Tas ir īstenojams, veicinot teritorijas plānošanu, kas mazina pilsētu izplešanos, un atveseļojot fizisko vidi, tostarp dabas un kultūras vērtības. Investīcijām šajās jomās jābūt nepārprotami vienotām ar novatoriskas un ar jaunām darbavietām saistītas uzņēmējdarbības veicināšanu attiecīgajās teritorijās.
- Līdzās investīcijām ilgtspējīgā enerģētikas un transporta nozarē, ko paredz citi dokumenti, jāveicina investīcijas, kas dod ieguldījumu atbilstīgi ES **Kioto protokola** saistībām.
- Jāuzņemas **riska novēršanas** pasākumi, izmantojot uzlabotu dabas resursu apsaimniekošanu, konkrētāk vērstu pētniecības darbu un labāku IKT izmantošanu, kā arī novatoriskākas sabiedriskās pārvaldības politikas (sk. karti pielikumā).

Ja dalībvalstis saņem atbalstu gan no Kohēzijas fonda, gan no struktūrfondi, programmās ir jānošķir katra fonda finansētie pasākumi. Infrastruktūras ieguldījumi saistībā ar ūdens un gaisa piesārņojumu un atkritumiem pārsvarā attiecas uz Kohēzijas fondu, bet ar struktūrfondu līdzekļiem ir galvenokārt jāatbalsta vides apsaimniekošanas sistēmu izveide, bezatkritumu tehnoloģiju popularizēšana MVU un piesārņotu teritoriju atveseļošana.

4.1.3. Samazināt Eiropas intensīvo tradicionālo enerģijas avotu izmantošanu

Ar iepriekšminētajām saistīta prioritāte ir vajadzība samazināt atkarību no tradicionālajiem enerģijas avotiem, uzlabojot enerģētikas efektivitāti un atjaunojamu enerģijas avotu izmantošanu. Investīcijas šajās jomās palīdz garantēt drošas enerģijas piegādes ilglaicīgai izaugsmei un vienlaikus stimulē jauninājumus un rada eksporta iespējas.

Lai garantētu drošas piegādes, līdzekļi ir jāiegulda arī tradicionālajos enerģijas avotos. Tirgus neveiksmju gadījumā un ja šāda rīcība nevēršas pret tirgus liberalizāciju, ar fondu līdzekļiem jo īpaši jāatbalsta savstarpēju savienojumu izveides pabeigšana, sevišķi attiecībā uz Eiropas tīkliem, elektrotīklu uzlabojumi, kā arī gāzes transportēšanas un sadales tīkli.

Šajā pozīcijā darbības pamatnostādnes ir sekojošas:

- Jāatbalsta **enerģētikas efektivitāti** uzlabojoši projekti, kā arī zemas enerģētiskas intensitātes attīstības modeļu popularizēšana.
- Jāatbalsta **atjaunojamās un alternatīvās enerģijas ieguves tehnoloģijas** (vēja, saules, biomasas enerģija), kuru izmantošanā ES var iegūt līderpozīcijas un tādējādi paaugstināt konkurētspēju. Šādas investīcijas atbilst arī Lisabonas mērķim līdz 2010. gadam panākt, ka 21 % elektroenerģijas iegūst no atjaunojamiem avotiem.
- Tirgus neveiksmju gadījumā investīcijas jākoncentrē tradicionālos enerģijas avotos to **tīklu** izveidei. Šīs investīcijas pārsvarā attiecas uz konverģences reģioniem.

4.2. PAMATNOSTĀDNE: uzlabot zināšanas un jauninājumus izaugsmes sekmēšanai

Lai sasniegtu Savienības mērķus saistībā ar izaugsmi un jaunām darbavietām, ekonomikā ir vajadzīgas strukturālas pārmaiņas uz zināšanām balstītas darbības virzienā. Šajā sakarā jāveic pasākumi vairākās jomās: jāpaaugstina pētniecības un tehnoloģiju attīstības (PTA) līmenis tur, kur tas ir zems, jo īpaši privātajā sektorā; jāsekmē starptautiski konkurētspējīgi jauninājumi ar jaunu vai uzlabotu produktu, procesu un pakalpojumu izstrādi; jāpalielina reģionu spēja radīt un apgūt jaunas tehnoloģijas (jo īpaši IKT) un plašāk jāatbalsta risku uzņemšanās.

IKP tēriņi PTA labā procentuāli ir auguši, bet pavisam nedaudz, un veido 1,9 % no IKP, kas ir daudz mazāk nekā Lisabonas stratēģijā paredzētie 3 %¹⁵. Ir aplēsts, ka PTA tēriņu pieauguma rezultātā no 1,9 % līdz 3 % no IKP (lai līdz 2010. gadam sasniegtu Lisabonas mērķi), IKP līdz 2010. gadam pieaugs par 1,7 %¹⁶. Uzņēmumu ieguldījuma deficīts PTA ir saglabājies ievērojamā līmenī un tagad šajā jomā parādās arī valsts sektora nepietiekama ieguldījuma pazīmes. Atšķirības PTA un jauninājumu attīstības ziņā gan valstu iekšējā, gan starpvalstu mērogā ir daudz lielākas nekā atšķirības ienākumu ziņā, jo īpaši attiecībā uz uzņēmumu PTA tēriņiem. Kaut gan ir izvērstas kopīgas valstu un Kopienas iniciatīvas, tomēr, lai apmierinātu uzņēmumu vajadzības, ir jāpieliek vairāk pūļu PTA izstrādei valsts un privātos PTA institūtos.

Palielinās Eiropas atpalcība jauninājumu ziņā: Eiropas jauninājumu rezultātu pārskatā redzams, ka 9 no 11 jauninājumu indikatoriem Eiropa atpaliek no ASV¹⁷. Arī *pašā* Eiropā turpina pastāvēt jauninājumu jomas atpalcība, jo pārāk bieži Savienība nespēj iemiesot tehnoloģiskos sasniegumus komerciālos produktos un procesos. Kohēzijas politika var palīdzēt risināt Eiropas jauninājumu jomas atpalcības galvenās problēmas, tostarp uzlabojot neefektīvas jauninājumu ieviešanas sistēmas, nepietiekami dinamisku uzņēmējdarbību vai gausu IKT apguvi uzņēmumos.

Šajā kontekstā jāpaplašina valsts un reģionālās PTA iespējas, jāatbalsta investīcijas IKT infrastruktūrā un jāpopularizē tehnoloģijas un zināšanas, izmantojot atbilstīgus tehnoloģiju pārņemšanas un zināšanu apmaiņas mehānismus. Pastāvošā PTA potenciāla labāku izmantošanu varētu stimulēt, izmantojot reģionālas stratēģiskās plānošanas metodes, piemēram, reģionu perspektīvo plānošanu, tostarp iesaistot galvenās ieinteresētās puses regulārā un pastāvīgā dialogā. Ir svarīgi arī palielināt uzņēmumu, jo īpaši MVU, PTA apguves iespējas; veicināt lielākas Eiropas augstas kvalifikācijas talantīgāko zinātnieku apvienības izveidi un izmantošanu; palielināt privātas un valsts investīcijas PTA un jauninājumu jomā un atbalstīt PTA partnerību izveidi, kas aptvertu Savienības dažādos reģionus.

Kamēr jo īpaši konverģences reģionos tiešām dotācijām joprojām ir liela nozīme, ir svarīgi pievērsties uzņēmumu grupu apgādei ar vienotiem biznesa un tehnoloģiju pakalpojumiem, lai palīdzētu šiem uzņēmumiem uzlabot to novatorisko darbību. Tiešas dotācijas individuāliem uzņēmumiem jāpiešķir ar mērķi uzlabot konkrēto uzņēmumu PTA un jauninājumu iespējas, nevis uz laiku samazināt to ražošanas izmaksas bez efektīva ilgtermiņa rezultāta. Jo īpaši liela nozīme šādai rīcībai ir tradicionālās nozarēs, sevišķi nozarēs, kas saskaras ar pasaules mēroga konkurenci un, lai saglabātu konkurētspēju, ir spiestas pielikt papildu pūles, kā arī attiecībā uz

¹⁵ „Eiropas Rīcības plāns investīcijām pētniecībā”, KOM(2003) 226, 2003.30.4.

¹⁶ „Ekonomiskās izmaksas ārpus Lisabonas stratēģijas”, SEK(2005) 385, 2005.15.3.

¹⁷ SEK(2004) 1475.

MVU, kas reģionu līmenī nereti nodrošina visvairāk darbavietu. Vissvarīgāk ir šīs politiskās aktivitātes saskaņot ar katra reģiona īpašajiem apstākļiem un jo sevišķi MVU vajadzībām. Valsts un reģionālo stratēģiju pamatā jābūt PTA investīciju iespēju vispusīgai analīzei.

Savienības centienos veicināt straujāku izaugsmi un radīt vairāk darbavietu galvenā uzmanība ir pievērsta zināšanām un jauninājumiem. Ir ieteiktas divas savstarpēji saistītas Savienības mēroga pamatprogrammas: Septītā PTA pamatprogramma un Konkurētspējas un jauninājumu pamatprogramma (KJP). Sinerģijai starp kohēzijas politiku un šīm programmām ir būtiska nozīme un valsts un reģionālajās attīstības stratēģijās ir jāiekļauj tās sasniegšanas metodes. Kohēzijas politika var palīdzēt visiem reģioniem radīt pētniecības un jauninājumu iespējas, tādējādi ļaujot reģioniem veiksmīgi piedalīties Eiropas Pētniecības zonā un visās Savienības pētniecības un novatoriskajās aktivitātēs. Kohēzijas politikas nozīme jo īpaši izpaužas divos svarīgos aspektos. Pirmkārt, ar tās palīdzību reģioni var īstenot reģionālās jauninājumu stratēģijas un rīcības plānus, kas potenciāli var ievērojami ietekmēt konkurētspēju gan reģionu, gan visas Savienības mērogā; otrkārt, ar tās palīdzību reģionu pētniecības un jauninājumu iespējas var paaugstināt līdz tādām līmenim, ka reģioni var piedalīties daudzvalstu pētniecības projektos.

Tādēļ liela uzmanība reģionu stratēģijās jāpievērš investīcijām PTA, jauninājumu un uzņēmējdarbības jomā, nodrošinot, ka šīs investīcijas atbilst reģionu saimnieciskās attīstības vajadzībām un iemiesojas jauninājumos produktu, procesu un pakalpojumu veidā; jāveicina tehnoloģiju pārņemšana un zināšanu apmaiņa, ITK izstrāde, popularizēšana un apguve uzņēmumos un jānodrošina, ka uzņēmumiem, kas vēlas investēt precēs un pakalpojumos ar augstu pievienoto vērtību, ir pieejams atbilstīgs finansējums.

4.2.1. Palielināt un uzlabot ieguldījumu PTA

Eiropas uzņēmumu konkurētspēju izšķirīgi ietekmē to prasme bez kavēšanās ieviest tirgū jaunas zināšanas. Šo uzņēmumu prasmi papildina valsts atbalsts PTA, tostarp atbalsts tādiem uzņēmumiem, kur ir atbilstīgi ekonomiskie un tirgus nosacījumi. Turklāt valsts atbalsts PTA palīdz risināt ar pētniecības rezultātu īpašumtiesībām saistītus jautājumus un šādu atbalstu pamato arī vajadzība iegūt kritisko masu atsevišķās pētniecības nozarēs.

Īstenojot reģionālo politiku, ir jāņem vērā PTA īpatnības. Sevišķi jāievēro, ka PTA prasa ciešu iesaistīto dalībnieku sadarbību, lai sekmētu kompetences centru izveidi, kuru pastāvēšana ir būtisks kritiskās masas sasniegšanas nosacījums. Jāatceras, ka galvenā loma šeit jāpiešķir, piemēram, ģeogrāfiskam tuvumam, proti, MVU apvienību koncentrācijai vienuviet, kā arī jauninājumu kopu darbībai pie valsts pētniecības institūtiem. Tātad ar PTA saistītai darbībai ir jābūt ģeogrāfiski koncentrētai, un vienlaikus ir jāsekmē PTA apguves iespējas zemas PTA intensitātes reģionos.

Mazāk attīstītajās dalībvalstīs un reģionos PTA jākoncentrē pie jau pastāvošajiem kompetences centriem, lai izvairītos no resursu pārmērīgas telpiskas izkliedēšanas. Investīcijas jāiegulda, ņemot vērā arī Septītajā pamatprogrammā izvirzītās Eiropas prioritātes un atbalstot atjauninātās Lisabonas stratēģijas mērķus. Prioritāte jāpiešķir jaunu un tirgū laižamu produktu, pakalpojumu un prasmju izstrādei.

PTA pasākumi ir jāsaista ar ES PTA politiku un attiecīgo reģionu vajadzībām. Izmantojamām metodēm ir jābalstās uz pārlicinošu analītisku pieeju, piemēram, perspektīvo plānošanu un indikatoru, piemēram, patentu, izmantošanu, PTA cilvēkresursiem, privāto un valsts pētniecības institūtu atrašanās vietām un novatorisku uzņēmumu apvienību darbību.

Pamatnostādnes PTA jomā var definēt šādi:

- Jāstiprina sadarbība uzņēmumu vidū un sadarbība starp uzņēmumiem un valsts pētniecības/augstākās izglītības institūtiem, atbalstot reģionālu un starpreģionālu kompetences **apvienību** izveidi.
- Jāatbalsta **PTA pasākumi MVU** un jāgādā par MVU piekļuves iespējām PTA pakalpojumiem valsts finansētos pētniecības institūtos.
- Jāatbalsta **reģionālas pārrobežu un daudzvalstu iniciatīvas** ar mērķi stiprināt sadarbību un iespēju palielināšanu pētniecības jomā saskaņā ar ES pētniecības politikas prioritātēm.
- Jāpaplašina **pētniecības un attīstības iespējas**, tostarp IKT, pētniecības infrastruktūras un cilvēkkapitāls jomās ar ievērojamu izaugsmes potenciālu.

Konverģences mērķim atbilstīgajos reģionos programmas var dot ieguldījumu PTA un izglītības infrastruktūras izveidē (tostarp reģionālu ātrgaitas datu pārraides tīklu izveidē pētniecības iestādēs un starp dažādām pētniecības iestādēm), aprīkojuma un aparatūras piegādē gan valsts finansētiem pētniecības institūtiem, gan uzņēmumiem ar noteikumu, ka šīs investīcijas ir tieši saistītas ar reģionu ekonomiskās attīstības mērķiem. Tā var būt pētniecības infrastruktūras izveide, kuras lietderības izpēte ir finansēta saskaņā ar agrākām pamatprogrammām. Atbalstot Septītās pamatprogrammas prioritātes, jācenšas pilnīgi attīstīt gan topošo, gan jau pastāvošo kompetences centru potenciālu un jāpaplašina ar cilvēkkapitālu saistītas investīcijas, jo īpaši apmācot zinātniekus valsts līmenī un radot atbilstīgus apstākļus ārvalstīs apmācītu zinātnieku piesaistei.

4.2.2. *Atbalstīt jauninājumus un uzņēmējdarbību*

Jauninājumi rodas sarežģītu un interaktīvu procesu rezultātā un šeit ietilpst arī uzņēmumu spēja izmantot papildu zināšanas, ko var sniegt pārējie tirgus dalībnieki, organizācijas un institūcijas.

Investīcijas jauninājumu jomā ir kohēzijas politikas kopīga prioritāte visā Savienībā. Jauninājumu līdzfinansēšana ir jāuzskata par galveno prioritāti reģionos, uz kuriem attiecas reģionu konkurētspējas un nodarbinātības mērķis situācijā, kad ierobežoti finanšu resursi ir jākoncentrē tā, lai varētu sasniegt kritisko masu un panākt šo līdzekļu izlietojuma efektivitāti.

Par galveno mērķi jāklūst tāda uzņēmējdarbības klimata veicināšanai, kas uzņēmumus stimulē radīt, izplatīt un izmantot jaunas zināšanas. Lai varētu radīt efektīvas reģionālas jauninājumu sistēmas, ekonomikas, sociālajā un politiskajā jomā iesaistītajām pusēm ir jādod iespēja tieši iepazīties ar progresīvākajām pasaules tehnoloģijām un uzņēmējdarbības praksi arī ārpus valsts un vietējām robežām. Šajā nolūkā jācenšas sadarboties arī ar Informācijas pārraides centriem un Eiropas Informācijas centriem, ko finansē saskaņā ar KJP programmu, jo īpaši starpvalstu tehnoloģiju un informācijas izplatīšanas jomā.

Jāatbalsta jo īpaši ar PTA saistīti iesācēji uzņēmumi ar mērķi izveidot ilgtermiņa redzējumā un nepārprotamā tirgus orientācijā sakņotas partnerības ar pētniecības institūtiem. Kohēzijas politikai jācenšas kompensēt tirgus neveiksmes, kas kavē jauninājumus un uzņēmējdarbību. Pasākumi jāizvērs, izmantojot jau pastāvošos darbības centri, ar nolūku likt lietā PTA reģionālo potenciālu un atbalstīt tīklojuma izveidi un tehnisko sadarbību reģionu un starpreģionu mērogā.

Valsts iestādēm jānodrošina, ka pētniecības institūti, privātais sektors un valsts sektors pilnīgi izmanto savstarpējo sinerģiju potenciālu.

Runājot par darbības metodēm, ekonomiskās attīstības stratēģiju veidotāji varētu iegūt informāciju par jauninājumiem no datubāzes par pastāvošo novatorisko darbību attiecīgajos reģionos, piemēram, par individuālu patentu piešķiršanu vai pastāvošo novatorisko apvienību, tostarp tādu apvienību, kur ietilpst gan privāti, gan valsts pētniecības institūti, darbības raksturu, jomu un attīstības iespējām. Šajā ziņā var izmantot arī Kopienas jauninājumu pārskatus un Eiropas jauninājumu rezultātu pārskatus.

Darbības pamatnostādnes šajā pozīcijā ir sekojošas:

- Jāpalielina saistībā ar reģionālo PTA radīto jauninājumu un zināšanu izmantošanas iespēju efektivitāte un pieejamība uzņēmumos, jo īpaši MVU, piemēram, dibinot **kompetences centrus**, piesaistot progresīvo tehnoloģiju MVU pētniecības un tehniskajiem institūtiem vai veidojot un dibinot reģionālas **apvienības** pie lieliem uzņēmumiem.
- Jānodrošina **uzņēmumu atbalsta pakalpojumi**, lai uzņēmumi, jo īpaši MVU, varētu palielināt konkurētspēju un kļūt starptautiski, jo īpaši izmantojot iekšējā tirgus iespējas. Par uzņēmumu atbalsta pakalpojumu prioritāti ir jāuzskata sinerģiju sniegto iespēju izmantošana (piemēram, tehnoloģiju pārņemšana, zinātnes parki, IKT komunikāciju centri, inkubatori un saistīti pakalpojumi, sadarbība ar apvienībām), kā arī tradicionāli pakalpojumi pārvaldības, mārketinga, tehniskā atbalsta, personāla atlases jomās un citādi profesionāli un komercpakalpojumi.
- Jānodrošina pilnīga Eiropas spēcīgā potenciāla izmantošana **ekoloģisko jauninājumu** jomā. Ekoloģiskie jauninājumi jāveicina vienlaikus ar MVU darbības uzlabošanu šajā jomā, ieviešot vidi aizsargājošas pārvaldības sistēmas. Investējot šajā jomā pašlaik, ES uzņēmumu situācija būs attiecīgi droša tuvākajā nākotnē, kad citi reģioni novērtēs šādu tehnoloģiju neizbēgamo nozīmi. Šī joma ir acīmredzami saistīta ar konkurētspējas un jauninājumu pamatprogrammu.
- Jāveicina **uzņēmējdarbība**, atvieglinot **jaunu uzņēmumu** dibināšanu un **attīstību** un ar dažādām metodēm (piemēram, labāku informētību, prototipu izmantošanu, topošo uzņēmēju apmācību un atbalstu vadības un tehnoloģiju jomā) sekmējot pētniecības institūtiem vai uzņēmumiem radniecīgu jaunu uzņēmumu izveidi.

Ir svarīgi nodrošināt, lai uzņēmumi, tostarp MVU, pētniecības rezultātus varētu izmantot komerciāli.

Pakalpojumu sniegšanā uzņēmumiem vēlāmāk ir iesaistīt privāto sektoru vai apvienotas valsts un privātas organizācijas. Tiem jābūt augstas kvalitātes pakalpojumiem, kas ir nekavējoties un viegli pieejami un MVU vajadzībām atbilstīgi. Pakalpojumu kvalitātes prasībām jābūt skaidri noteiktām, to izpilde ir jāpārrauga un pakalpojumu sniedzēju darbībai ir jābūt saskaņotai, piemēram, veidojot valsts un privātas partnerības un informācijas centrus.

Administratīvās procedūras nereti ir ļoti sarežģītas. Tādēļ vajadzīgs informācijas centru tīklojums, kas varētu sniegt informāciju un sākotnējo atbalstu un būt par saikni starp valsts sektoru un dotāciju pretendentiem; šai informācijai un atbalstam jāaptver visi ar kohēzijas politikas līdzfinansējumu saistītie dažādie aspekti. Pakalpojumu sniedzējiem neatkarīgi no

valstu vai reģionālajām saistībām jāpārziņina ikviena valsts atbalsta joma un mērķi tā, lai šo pakalpojumu sniedzēju regulārai pārraudzībai pakļautā darbība būtu rezultatīva.

Atbilstīgos apstākļos īpašām uzņēmumu kategorijām (piemēram, iesācējiem vai nesen pārņēmtiem uzņēmumiem) vai uzņēmēju grupām (piemēram, gados jauniem cilvēkiem, sievietēm, vecāka gadagājuma cilvēkiem vai etnisko minoritāšu pārstāvjiem) ir jāsniedz tām īpaši pielāgots atbalsts. Skolās jāveicina arī ar uzņēmējdarbību saistītu zināšanu apguve.

4.2.3. *Veicināt visaptverošas informācijas sabiedrības izveidi*

IKT izplatība visās Savienības ekonomikas nozarēs ir gan nozīmīga ražošanas līmeņa paaugstināšanas, gan reģionu konkurētspējas palielināšanas svira. IKT izplatība sekmē arī ražošanas metožu reorganizāciju un jaunu biznesa un privātu pakalpojumu rašanos. Kvalitatīvai un rezultatīvai sabiedrisko pakalpojumu, jo īpaši e-valsts pārvaldes un e-veselības aprūpes ieviešanai piemīt ievērojams ekonomisko izaugsmi un jaunu pakalpojumu izveidi stimulējošs potenciāls. Tehnoloģiju popularizēšana var sekmēt reģionu attīstību, atbalstot ar IKT darbību saistītu kompetences centru izveidi un izaugsmi un attīstot savienojamību un sadarbību starp uzņēmumiem, jo īpaši MVU. Pasākumiem šajā jomā jāsekmē produktu un pakalpojumu izstrāde ar mērķi atvieglināt un veicināt privātas IKT investīcijas un vienlaikus jānodrošina konkurence IKT nozarē.

Tādēļ politikas pasākumiem šajā jomā jābūt vērīgiem galvenokārt uz jauninājumu atbalsta pakalpojumu sniegšanu MVU ar īpašu mērķi sekmēt pētniecības institūtu izstrādāto tehnoloģiju pārnesi uz uzņēmumiem. Kohēzijas politika jāizmanto arī uz zināšanām balstītā ekonomikā vajadzīgo prasmju apguvei un satura pilnveidei ar tādiem pielietojuma un pakalpojumu veidiem (piemēram, e-valsts pārvalde, e-uzņēmējdarbība, e-izglītība, e-veselības aprūpe), kas ir interese raisoša alternatīva citiem, nereti dārgākiem pakalpojumu piegādes veidiem. Tas ir īpaši svarīgi attālos apvidos ar mazu iedzīvotāju blīvumu. Bez šaubām, produktu un uz satura pilnveidi vērīgu pakalpojumu izmantošana un izstrāde var notikt vienīgi tad, ja ir pieejama atbilstīga infrastruktūra, kas ļauj sniegt platjoslas pakalpojumus. Tādēļ ir svarīgi visā Savienības teritorijā izveidot atbilstīgu platjoslas komunikāciju infrastruktūru, izvairoties no pārāk augstām izmaksām.

Parasti, ieguldot līdzekļus IKT infrastruktūrā, ir jāņem vērā straujā tehnoloģiju attīstība, jāievēro tehnoloģiskās neitralitātes un atklātas piekļuves princips. Būtiski ir rīkoties saskaņā ar konkurences noteikumiem un ievērot elektronisko saziņu reglamentējošos noteikumus.

Darbības pamatā šajā jomā jābūt konteksta indikatoriem, kas ir saistīti ar pašreizējo ekonomisko struktūru (šeit ietilpst ražošanas specializācija, ekonomiskās attīstības līmenis, savienojamības kvalitāte ar IKT un sinerģiju iespējas starp reģionu ekonomiskās aktivitātes centriem). Nosakot reģionu vajadzības, jāņem vērā spēkā esošās Savienības iniciatīvas IKT atbalstam, jo īpaši „i2010 – Eiropas informācijas sabiedrība izaugsmei un nodarbinātībai”¹⁸.

Tā kā IKT caurvij visus ekonomikas un sabiedrības sektorus, dalībvalstīm un reģioniem ir noteikti jāizstrādā savietojamas informācijas sabiedrības izveides stratēģijas, kas nodrošina starpnozaru saskaņu un integrāciju, līdzsvarojot ar piedāvājumu un pieprasījumu saistītus pasākumus atbilstīgi vietējām prasībām, iesaistīto pušu dalībai un pārliecinošam sabiedrības politiskajam atbalstam.

¹⁸ KOM(2005) 229.

Darbības pamatnostādnes ir šādas:

- Uzņēmumos un mājsaimniecībās jānodrošina IKT lietošana un jāveicina IKT attīstība ar līdzsvarota **IKT produktu un valsts un privāto pakalpojumu** piedāvājuma un pieprasījuma atbalstu, kā arī palielinot ar cilvēkkapitālu saistītās investīcijas. Šiem pasākumiem ir jāpaaugstina ražīgums, jāveicina atvērtas un digitalizētas ekonomikas un iekļaujošas sabiedrības izveide (piemēram, uzlabojot piekļuves iespējas cilvēkiem ar īpašām vajadzībām un vecāka gadagājuma cilvēkiem), tādējādi sekmējot izaugsmi un jaunas darbavietas.
- Jānodrošina **IKT infrastruktūras pieejamība**, ja tirgus nespēj to nodrošināt par pieņemamu cenu un vajadzīgo pakalpojumu sniegšanai atbilstīgā līmenī, jo īpaši attālos lauku apvidos un jaunajās dalībvalstīs.

4.2.4. Uzlabot piekļuvi finanšu līdzekļiem

Viens no zināšanu un jauninājumu veicināšanas procesa pamatelementiem ir arī atvieglināta finanšu līdzekļu pieejamība. Lai izaugsme un darbavietu radīšana būtu sekmīga, atkārtoti ir jāpievērš uzmanība tādu apstākļu nodrošināšanai, kas ļautu uzņēmējiem un uzņēmumiem ieguldīt vairāk līdzekļu preču un pakalpojumu izstrādē un ražošanā, un tiem nebūtu jākoncentrē spēki, piemēram, risinot ar telpu īri saistītus jautājumus.

Šādā kontekstā finanšu līdzekļi nereti ir grūti pieejami un tas rada šķēršļus izaugsmei un jaunām darbavietām. Ir svarīgi uzlabot kapitāla pieejamību gan PTA darbībām, gan uzņēmumu darbības uzsākšanai. Jāveido ar jauninājumu jomu saistīti riska kapitāla tirgi, vienlaikus radot labāku reglamentējošo vidi, kas atvieglinātu uzņēmējdarbību.

Šādu programmu izstrāde varētu notikt ciešā sadarbībā ar Eiropas Investīciju fondu (EIF), lai finanšu līdzekļi kļūtu pieejami jomās, kur uzņēmējdarbību kavē tirgus neveiksmes, kam par iemeslu ir ar PTA pasākumiem saistītais augstais riska līmenis. Pienācīga uzmanība jāpievērš arī ietekmei, ko rada valsts atbalsts uzņēmējdarbībai, lai novērstu privāto investīciju izstumšanu un konkurences traucējumus izraisītu rīcību.

Par būtisku uzņēmējdarbības, jauninājumu un darbavietu attīstības dzinējspēku ir jākļūst privātam pamatkapitālam un riska kapitālam ar rotējošu finansējumu jauniem, novatoriskiem uzņēmumiem; valsts sektora institūcijas ne vienmēr ir gatavas uzņemt risku. Domājot par tirgus neveiksmēm, par prioritāti ir jāuzskata īpašu riska kapitāla investoru un banku garantiju sniedzēju pieejamības nodrošināšana vai tās paplašināšana. Šāda veida darbībai ir sagaidāmi labāki rezultāti, ja sniegtais atbalsts ir komplekss un pirms uzņēmuma darbības sākuma vai paplašināšanas notiek atbilstīga iesaistīto pušu apmācība.

Pamatojoties uz šiem principiem, darbības pamatnostādnes ir šādas:

- Jāatbalsta **ārpusdotāciju finanšu instrumenti**, piemēram, aizdevumi, nodrošināts parādsaistību finansējums subordinētām parādsaistībām, konvertējami instrumenti (pamatkapitāla parādsaistības) un riska kapitāls (piemēram, sākumkapitāls un riska kapitāls). Dotācijas jāizmanto tādu infrastruktūru izveidei un uzturēšanai, kas atvieglina piekļuvi finanšu līdzekļiem (piemēram, tehnoloģiju pārnese aprīkojums, inkubatori, privāto investoru tīklojumi, investīciju sagatavošanas programmas). Jāatbalsta arī garantiju un savstarpēju garantiju mehānismi, jo īpaši ar nolūku atvieglināt MVU piekļuvi mikrokreditiem. Šajā ziņā vērtīgu ieguldījumu varētu sniegt EIB un EIF.

- Jāatbalsta **īpašas uzņēmēju grupas**, piemēram, jauniem cilvēkiem vai sievietēm, kā arī grupām, kas ir nelabvēlīgākā situācijā, tostarp etnisko minoritāšu grupām.

Lai MVU varētu saņemt vajadzīgo atbalstu un vienlaikus būtu iespējams attīstīt Eiropas riska kapitāla tirgu, jo īpaši liela nozīme ir ciešai sadarbībai ar EIF, ņemot vērā EIF gadu gaitā sasniegto augsto kompetences līmeni.

4.3. PAMATNOSTĀDNE : radīt vairāk un labākas darbavietas

Atkārtoti aktivizējot Lisabonas stratēģiju, Eiropadome ir atbalstījusi vienotas pamatnostādņu izstrādi, kas apvieno Ekonomikas politikas vispārējās pamatnostādnes un Eiropas Nodarbinātības stratēģijas pamatnostādnes¹⁹, tādējādi integrējot makroekonomikas, mikroekonomikas un nodarbinātības politiku izaugsmes un darbavietu atbalstam. Saskaņā ar fondu regulas projektu²⁰ nodarbinātības un cilvēkresursu jomā par Kopienas stratēģisko pamatnostādņu kohēzijas prioritātēm ir jāuzskata Eiropas Nodarbinātības stratēģijas prioritātes²¹. Turklāt ES ieteikumos par nodarbinātību ir uzsvērti valstu konkrēti veicamie uzdevumi un prioritātes.

Virzība uz pilnīgu nodarbinātību un ražīguma pieaugumu ir atkarīga no plaša pasākumu kopuma, tostarp šajā dokumentā iepriekš aprakstītajiem pasākumiem. Ieguldījumi infrastruktūrā, uzņēmējdarbības attīstībā un pētniecībā uzlabo darbavietu radīšanas iespējas gan īstermiņā kā tūlītējs ieguldījumu rezultāts, gan ilgtermiņā kā ieguldījumu pozitīva ietekme uz konkurētspēju. Lai panāktu minēto investīciju maksimālu ietekmi uz nodarbinātību, ir jāturpina tālāk attīstīt un stimulēt cilvēkkapitālu.

Saistībā ar cilvēkkapitāla attīstību Nodarbinātības pamatnostādnes ir izceltas trīs dalībvalstu politiskās rīcības prioritātes:

- iesaistīt darbā un saglabāt nodarbināto statusā vairāk cilvēku un modernizēt sociālās aizsardzības sistēmas;
- uzlabot darba ņēmēju un uzņēmumu piemērošanās spējas un darba tirgus elastību;
- palielināt ieguldījumu cilvēkkapitālā ar labākas izglītības un prasmju nodrošināšanu.

Saskaņā ar šīm prioritātēm pienācīga uzmanība jāpievērš investīcijām valsts pārvaldes efektivitātes uzlabošanai, kā arī investīcijām izglītības un veselības aizsardzības infrastruktūrās.

Kohēzijas politikas uzmanības centrā jāpatur Eiropas Nodarbinātības stratēģijas kontekstā katrai dalībvalstij konkrēti risināmie jautājumi, atbalstot pasākumus saskaņā ar konverģences un reģionu konkurētspējas un nodarbinātības mērķiem. Ar konverģences mērķi saistīto pasākumu apjoms un atvēlētie finanšu līdzekļi ir salīdzinoši lielāki. Lai sasniegtu ievērojamus rezultātus saistībā ar pārējiem mērķiem, būs vajadzīga daudz lielāka līdzekļu koncentrācija.

¹⁹ Līguma 99. pants saistībā ar Ekonomikas politikas vispārējām pamatnostādnēm un 128. pants saistībā ar Nodarbinātības pamatnostādnēm.

²⁰ Padomes regulas (EK) projekta, ar ko definē Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF), Eiropas Sociālā fonda (ESF) un Kohēzijas fonda galvenos noteikumus, 23. pants

²¹ KOM(2005) 141, 12.4.2005.

Nodarbinātības un cilvēkresursu attīstības programmām ir jāņem vērā valsts konkrēti veicamie uzdevumi un prioritātes, ko paredz Ieteikumi par nodarbinātību, un šīm programmām var būt valsts vai reģionāla līmeņa pārvaldība. Ja nav izstrādātas īpašas reģionālas programmas, valsts programmās ir jāiekļauj arī reģionāli aspekti, lai tādējādi varētu efektīvi risināt ar reģionu atšķirībām saistītos jautājumus.

4.3.1. *Iesaistīt darbā un saglabāt nodarbināto statusā vairāk cilvēku un modernizēt sociālās aizsardzības sistēmas*

Lai būtu iespējams turpināt ekonomisku izaugsmi, atbalstīt sociāli iekļaujošu sabiedrību un izskaust nabadzību, ir būtiski paplašināt saimnieciskās darbības pamatu, paaugstināt nodarbinātības līmeni un samazināt bezdarbu. Iesaistīt darbā vairāk cilvēku ir jo īpaši svarīgi, ņemot vērā darbspējīgā vecuma iedzīvotāju skaita paredzamo samazināšanos. Saskaņā ar Nodarbinātības pamatnostādņēm dalībvalstis ir aicinātas veikt šādus pasākumus:

- Īstenot tādu nodarbinātības politiku, kuras mērķis ir pilnīga nodarbinātība, darba kvalitātes un ražīguma uzlabošana un sociālās un teritoriālās kohēzijas stiprināšana.
- Veicināt „dzīves cikla” pieeju darbam.
- Nodrošināt atvērtus darba tirgus, uzlabot darba pievilcību un panākt, ka darba meklētājiem, tostarp nelabvēlīgākā situācijā esošiem un neaktīviem iedzīvotājiem, strādāt ir izdevīgi.
- Uzlabot atbilstību darba tirgus vajadzībām.

Pirms pasākumu veikšanas ir jādefinē vajadzības, pielietojot atbilstīgus valsts un/vai reģionālus indikatorus, un šādi indikatori var būt, piemēram, bezdarba un nodarbinātības līmenis, ilgstošo bezdarbnieku skaits, uz nabadzības robežas esošo iedzīvotāju skaits un ienākumu līmenis.

Lai būtu iespējams atbalstīt pakalpojumu sniegšanu darba meklētājiem, bezdarbniekiem un nelabvēlīgākā situācijā esošiem iedzīvotājiem, būtiski ir nodrošināt kvalitatīvu un efektīvu darba tirgus institūciju darbību, jo īpaši tādu nodarbinātības dienestu darbību, kas spēj pienācīgi reaģēt uz straujās ekonomiskās un sociālās pārstrukturizācijas un sabiedrības demogrāfiskās novecošanās izraisītajām problēmām un ko varētu atbalstīt no struktūrfondu līdzekļiem. Šīm institūcijām varētu būt radikāla nozīme aktīvā darba tirgus politikas īstenošanā un individualizētu pakalpojumu sniegšanā ar mērķi veicināt iedzīvotāju profesionālu un ģeogrāfisku mobilitāti un darbaspēka nodrošinājuma un pieprasījuma atbilstības saskaņošanā, tostarp vietējā mērogā. Šo institūciju uzdevums būtu palīdzēt prognozēt darba tirgus deficītus un vājās vietas, kā arī profesiju un prasmju pieprasījumu. Rezultātā pozitīvu atbalstu saņemtu arī ekonomiskās migrācijas pārvaldība. Izšķirīga nozīme ir piedāvāto pakalpojumu labai pieejamībai un pārredzamībai. Gan Eiropas, gan valsts mērogā iedzīvotāju profesionālās un ģeogrāfiskās mobilitātes palielināšanā centrālā loma ir *EURES* tīklojumam.

Par svarīgu prioritāti ir jāuzskata aktīvu un preventīvu darba tirgus pasākumu izvēršana, lai pārvarētu šķēršļus, kas traucē ienākt vai palikt darba tirgū, un sekmētu darba meklētāju, bezdarbnieku un neaktīvās iedzīvotāju daļas, vecāka gadagājuma darba ņēmēju, kā arī bezdarba riska grupas iedzīvotāju mobilitāti. Veicot pasākumus šajā jomā, galvenā uzmanība jāpievērš individualizētu pakalpojumu nodrošināšanai, tostarp jāpalīdz iedzīvotājiem darba meklējumos, jāorganizē apmācība un jāpalīdz iekārtoties darbā. Nedrīkst aizmirst

pašnodarbinātības un uzņēmumu veidošanas, IKT prasmju un digitālas kompetences potenciālās iespējas. Īpaša uzmanība jāvelta šādiem aspektiem:

- **Eiropas Jaunatnes pakta** īstenošana, atvieglinot jauniešu piekļuvi darba iespējām un pārejas periodu no mācībām uz darbu, tostarp ar profesionālās orientācijas palīdzību, atbalstot izglītības pabeigšanu, nodrošinot piekļuvi atbilstīgai apmācībai un mācekļa praksei.
- Īpaši pasākumi, lai darba tirgū iesaistītu **vairāk sieviešu**, samazinātu profesiju segregāciju, risinātu jautājumus par darba samaksas atšķirībām starp dzimumiem un dzimumu stereotipiem, sekmētu ģimenei draudzīgākas darba vides izveidi un darba un privātās dzīves labāku saskaņu. Līdzās dzimumu vienlīdzības nodrošināšanai politiku un pasākumu īstenošanā, labākai informētībai un iesaistīto pušu dialogam, izšķirīga nozīme ir pasākumiem, kas atvieglo bērnu un no citiem atkarīgu personu aprūpes pakalpojumu pieejamību.
- Īpaši pasākumi, lai nostiprinātu **migrantu piekļuvi** darba tirgum un atvieglinātu šīs iedzīvotāju kategorijas sociālo integrāciju, izmantojot apmācību, ārvalstīs iegūtas kvalifikācijas atzīšanu, individuālas konsultācijas, valodu apguvi, piemērotu atbalstu uzņēmējdarbībai un darba devēju un migrējošā darbaspēka labāku informētību par tiesībām un pienākumiem, kā arī nodrošinot diskriminācijas novēršanas likumu izpildi.

Par svarīgu prioritāti jāuzskata arī iekļaujošu darba tirgu nodrošināšana personām bez priekšrocībām darba tirgū vai personām, kam draud sociāla atstumtība, piemēram, jauniešiem, kas priekšlaikus pārtrauc mācības skolā, ilgstošiem bezdarbniekiem, minoritātēm un cilvēkiem ar īpašām vajadzībām. Integrācijas panākšanai un diskriminācijas izskaušanai šajā jomā ir vajadzīgi vēl plašāki atbalsta pasākumi. To mērķim jābūt:

- minēto iedzīvotāju grupu nodarbinātības iespēju uzlabošana, paplašinot iesaisti profesionālā izglītībā un apmācībā, rehabilitācija un atbilstīgi stimulējoši pasākumi un darba apstākļi, kā arī vajadzīgā sociālā atbalsta un aprūpes pakalpojumu nodrošināšana, tostarp attīstot sociālo ekonomiku,
- diskriminācijas izskaušana un daudzveidības atzīšanas veicināšana darbavietās, izmantojot atbilstīgu izglītojošu un informatīvu pasākumu kopumus ar plašu vietējās sabiedrības un uzņēmumu piesaisti.

4.3.2. *Uzlabot darba ņēmēju un uzņēmumu pielāgošanās spējas un darba tirgus elastību*

Pieaugošās globalizācijas ietekmes rezultātā, kas izpaužas kā pēkšņas un negaidītas tirgus pārmaiņas, un saistībā ar nepārtrauktu jaunu tehnoloģiju ieviešanu, Eiropai ir jāuzlabo tās spēja prognozēt, uzsākt un absorbēt ekonomiskas un sociālas pārmaiņas. Saskaņā ar Nodarbinātības pamatnostādņem dalībvalstis ir aicinātas:

- Veicināt elastību kopā ar nodarbinātības drošību un samazināt darba tirgus segmentāciju, pievēršot pienācīgu uzmanību sociālo partneru lomai
- Nodrošināt tādu algu un citu darbaspēka izmaksu attīstību, kas veicina nodarbinātību.

Galvenā uzmanība jāvelta pasākumiem, kuru nolūks ir veicināt ar cilvēkresursiem saistītas investīcijas uzņēmumos, jo īpaši MVU, un darbiniekos, nodrošinot mūžizglītības stratēģijas

un sistēmas, kas darba ņēmējiem un jo īpaši zemas kvalifikācijas un vecāka gadagājuma darba ņēmējiem ļauj apgūt vajadzīgās prasmes uz zināšanām balstītā ekonomikā un pagarināt darba dzīvi. Īpaša uzmanība jāpievērš:

- mūžizglītības stratēģiju un sistēmu izstrādei, tostarp izmantojot reģionālo un nozaru fondu finanšu mehānismus uzņēmumu investīciju palielināšanai un darba ņēmēju iesaistei apmācībā;
- šādu stratēģiju īstenošanai, atbalstot apmācību programmu un pasākumu finansēšanu. Priekšroka ir MVU, tostarp jāatvieglina to piekļuve ārējiem zināšanu avotiem un mācību risinājumiem, uzsverot IKT un vadības prasmju apguvi, kā arī plašākai zemas kvalifikācijas un vecāka gadagājuma darba ņēmēju iesaistei apmācībā un pārkvalifikācijā.

Sevišķi svarīgi ir labāk prognozēt un sekmīgi pārvaldīt ekonomikas pārstrukturēšanu, jo īpaši ņemot vērā ar tirgus atvēršanu saistītās pārmaiņas. Ir jāapsver pārraudzības sistēmu izveide, kas ietvertu sociālos partnerus, uzņēmumus un vietējo sabiedrību un kuras rūpīgi izpētītu valsts, reģionu un vietējā līmenī notiekošās pārmaiņas un novērtētu turpmākās ekonomikas un darba tirgus attīstības tendences. Vienlaikus ar aktīviem reģionu labklājības celšanas pasākumiem ir jāgādā par atbalstu programmām, kuru mērķis ir darba tirgus modernizācija un pakāpenisku pārmaiņu prognozēšana visā Savienībā tādās nozarēs kā lauksaimniecība, tekstilrūpniecība un autobūve. Uzņēmumu un nozaru pārstrukturizācijas kontekstā ir svarīgi nodrošināt īpašus pakalpojumus darba ņēmējiem saistībā ar nodarbinātību, mācībām un atbalstu, piemēram, ātras reaģēšanas programmas kolektīvas darba zaudēšanas gadījumos.

Jāgādā arī, lai tiktu izstrādāta un popularizēta informācija par novatoriskām un pielāgojamām darba organizācijas formām ar mērķi izmantot jauno tehnoloģiju priekšrocības, tostarp tāl darbu, sekmējot veselību un drošību darbavietās, ražīguma palielināšanos un labāku ģimenes dzīves saskaņošanu ar darbu. Šeit var minēt arī labāku informētību par korporatīvo sociālo atbildību un nedeklarēta darba pārveides iespējām pastāvīgā nodarbinātībā.

4.3.3. *Palielināt ieguldījumu cilvēkkapitālā ar labākas izglītības un prasmju nodrošināšanu*

Eiropai vairāk jāiegulda cilvēkkapitālā. Pārāk daudz cilvēku neienāk vai nepaliek darba tirgū kvalifikācijas trūkuma dēļ vai sakarā ar to, ka viņu kvalifikācija nav atbilstīga prasībām. Lai atvieglinātu piekļuvi nodarbinātībai jebkurā vecumā, paaugstinātu darba ražīguma līmeni un kvalitāti, ir jāpalielina ar cilvēkkapitālu saistītās investīcijas un jāizstrādā un jāsteno efektīvas valsts mūžizglītības stratēģijas par labu katram iedzīvotājam, uzņēmumiem, ekonomikai un visai sabiedrībai. Saskaņā ar Nodarbinātības pamatnostādņem dalībvalstis ir aicinātas:

- Paplašināt un uzlabot ieguldījumus cilvēkkapitālā.
- Pielāgot izglītības un apmācības sistēmas jaunajām prasībām pēc zināšanām.

Darba tirgus apmācību sistēmas reformas vairāk cilvēku iesaistei darbā un darba ņēmēju un uzņēmumu pielāgošanās spēju palielināšanai ir jāveic kopā ar reformām izglītības un mācību sistēmās, atbilstīgi situācijai piemērojot Eiropas vienotos ieteikumus un principus. Saistībā ar agrākajām programmām izglītības un mācību sistēmās ir ieguldīti ievērojami līdzekļi no struktūrfondi. Nākamā perioda programmā ar cilvēkkapitālu saistītās investīcijas ir jāpalielina saskaņā ar Lisabonas mērķiem atbilstīgi integrētajām izaugsmes un nodarbinātības pamatnostādņem. Par galvenajām prioritātēm šajā jomā jāuzskata:

- ar cilvēkkapitālu saistītu investīciju paplašināšana un uzlabošana, tostarp atbilstīgu stimulu un līdzmaksājumu mehānismu radīšana uzņēmumiem, valsts iestādēm un personām;
- saskaņotu un visaptverošu mūžizglītības stratēģiju atbalsts, pievēršot īpašu uzmanību vajadzīgajām prasmēm uz zināšanām balstītā ekonomikā, tostarp atbalstot ar izglītību un mācībām saistītu starpreģionu un starppilsētu partnerību izveidi ar mērķi atvieglināt pieredzes un paraugprakses apmaiņu. Sevišķa uzmanība jāpievērš nelabvēlīgākā situācijā esošu iedzīvotāju grupu vajadzībām;
- atbalsts izglītības un mācību sistēmu reformu izstrādei un ieviešanai, atbilstīgi situācijai piemērojot Eiropas vienotos ieteikumus un principus;
- saikņu stiprināšana starp universitātēm, pētniecības un tehnoloģiju centriem un uzņēmumiem, jo īpaši saistībā ar tīklojumu izveidi, kā arī organizējot kopēju sadarbību.

Atbilstīgi konverģences mērķim daudzām dalībvalstīm un reģioniem nākas pievērsties ļoti svarīgiem ar izglītību un apmācību saistītiem jautājumiem. Finanšu līdzekļi ir jāiegulda arī reformu īstenošanā, kur par īpašām prioritātēm jāuzskata:

- pievilcīgas, pieejamas un kvalitatīvas visu līmeņu izglītības un mācību iespēju pietiekama nodrošināšana, tostarp piedāvājot elastīgus izglītošanās veidus, ievērojami samazinot jauniešu skaitu, kas priekšlaikus pārtrauc mācības skolā, un panākot, ka vairāk cilvēku iegūst pilnu vidējo izglītību;
- atbalsts augstākās izglītības sistēmas modernizācijai un cilvēka potenciāla attīstība pētniecības un jauninājumu jomā, veicinot tālākizglītību, zinātnieku papildu izglītošanu un lielāka jauniešu skaita piesaisti zinātniski tehnisko disciplīnu studijām;
- profesionālās izglītības un mācību, tostarp mācekļu prakses un uzņēmējdarbības apguves, kvalitātes un pievilcības veicināšana;
- lielāka mobilitātes nodrošināšana reģionu, valstu un starpvalstu mērogā atbilstīgi apstākļiem un atbalsta veicināšana kvalifikāciju pārredzamības un atzīšanas un netradicionālās un neoficiālās izglītības atzīšanas struktūrām un sistēmām;
- investīcijas izglītības un mācību infrastruktūrā, tostarp IKT, ja šādas investīcijas prasa reformu īstenošana un/vai ja tās var palīdzēt ievērojami uzlabot izglītības un mācību sistēmu kvalitāti un efektivitāti.

4.3.4. Administratīvā kapacitāte

Iepriekšējo programmu darbības laikā dalībvalstīm un pārvaldības iestādēm no fondu līdzekļiem ir sniegts tehnisks atbalsts reglamentējošo noteikumu izpildes pārvaldības funkciju uzlabošanai. Šāds atbalsts ir paredzēts arī laikposmam no 2007. līdz 2013. gadam.

Ekonomiskās izaugsmes un darbavietu attīstībā svarīgāka par fondu pārvaldību ir principiālā prasība nodrošināt valsts pārvaldes un sabiedrisko pakalpojumu institūciju administratīvo funkciju efektivitāti, t.i., „gudru” administrāciju. Tādēļ saskaņā ar atjaunināto Lisabonas stratēģiju, kurā ir izteikts aicinājums uzlabot tiesisko jomu, politikas izstrādi un īstenošanu saimnieciskas izaugsmes un darbavietu radīšanas apstākļu nodrošināšanai, no fondu līdzekļiem visos teritoriālajos līmeņos ir paredzēts sniegt ar cilvēkkapitālu saistītu atbalstu pārvaldes un sabiedrisko pakalpojumu institūcijām.

Lai būtu iespējams īstenot un paātrināt reformas, paaugstināt kopējo tautsaimniecības darba ražīgumu un izaugsmi un veicināt sociālo un teritoriālo kohēziju un ilgtspējīgu attīstību, konverģences mērķa valstīs un reģionos ir būtiski paaugstināt darba ražīgumu un kvalitāti sabiedriskajā sektorā, jo īpaši tādās jomās kā ekonomika, nodarbinātība, sociālā joma, izglītība, veselības aizsardzība un tieslietas. Struktūrfondu līdzekļiem var būt svarīga loma, atbalstot efektīvu visdažādāko nozaru politiku izstrādi un īstenošanu, kurā piedalās visas iesaistītās puses.

Tādēļ atbilstīgi konverģences mērķim dalībvalstis ir aicinātas nostiprināt valsts pārvaldes un sabiedrisko pakalpojumu institūcijas kā valstu, tā arī reģionu un vietējā līmenī. Pasākumi šajā jomā jāveic, ņemot vērā katras dalībvalsts konkrētos apstākļus. Tādēļ saskaņā ar koncentrācijas principu dalībvalstis ir aicinātas veikt vispusīgu analīzi, lai noteiktu tās politikas jomas, kur vajadzība pēc atbalsta saistībā ar administratīvo funkciju izpildi ir vislielākā. Investīcijas jākoncentrē tajās politikas jomās, kur ir visvairāk traucēta sociāli ekonomiskā attīstība, kā arī administratīvo reformu galveno uzdevumu veikšanai.

Dalībvalstīm ir jānodrošina pienācīga to jautājumu risināšana, kas skar valsts pārvaldes efektivitātes un pārredzamības uzlabošanu un sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas modernizāciju. Īpaša uzmanība jāpievērš šādiem pasākumiem:

- **Atbalsts labas politikas un programmu izstrādei**, pārraudzībai, analīzei un ietekmes novērtējumam, izmantojot pētījumus, statistikas datus, ekspertu secinājumus un perspektīvu novērtējumu, atbalsts starpresoru koordinētai darbībai un dialogam attiecīgo valsts un privāto organizāciju starpā.
- Politiku un programmu īstenošanas **iespēju paplašināšana**, tostarp tādās jomās kā noziegumu izmeklēšana un tiesību aktu izpildes nodrošināšana, jo īpaši apzinot vajadzību pēc atbilstīgas apmācības, izmantojot karjeras attīstības pārskatus, vērtējumu, sociālā audita procedūras, atvērtās valdības principu ievērošanu, vadības un personāla apmācību un īpašu atbalstu svarīgākajiem dienestiem, inspekcijām un sociāli ekonomiskās jomas pārstāvjiem.

4.3.5. *Investīcijas darbaspēka veselības aizsardzībā*

Ņemot vērā ES demogrāfisko struktūru, sabiedrības novecošanos un sagaidāmo darbaspējīgo iedzīvotāju skaita samazināšanos, Savienībai ir būtiski veikt tās darba tirgus dalībnieku veselīgas darba dzīves paildzināšanas pasākumus. Ar veselības veicināšanu un saslimstības novēršanu saistītas investīcijas iespējami lielam skaitam darba ņēmēju ļaus turpināt aktīvu dalību sabiedrības dzīvē, tādējādi joprojām sniedzot ekonomisku ieguldījumu un samazinot no citiem atkarīgo iedzīvotāju daļu. Tas tieši ietekmē ražīgumu un konkurētspēju.

Iedzīvotāju veselības ziņā un veselības aprūpes pieejamības ziņā starp Eiropas reģioniem ir ievērojamas atšķirības. Tādēļ svarīgs kohēzijas politikas uzdevums ir ieguldīt līdzekļus veselības aprūpes nodrošināšanas iespējās, tādējādi pagarinot iedzīvotāju veselīgu darba dzīvi. Kopienas līmeņa veselības uzlabošanas un preventīviem pasākumiem ir nozīmīga loma ar veselības aizsardzību saistītās nevienlīdzības samazināšanā. Laba veselības aprūpe nozīmē plašāku dalību darba tirgū, ilgāku darba dzīvi, augstāku ražīgumu un zemākas veselības aprūpes un sociālās izmaksas.

Ir svarīgi, jo īpaši atpalikušākajos reģionos, ar kohēzijas politikas palīdzību uzlabot ilgtermiņa veselības aprūpes iespējas un investēt veselības aizsardzības infrastruktūru uzlabošanā,

sevišķi, ja to trūkums vai nepietiekama izveide ievērojami kavē saimniecisko izaugsmi. Dalībvalstīm ir jānodrošina, ka vajadzīgā veselības aprūpes sistēmu efektivitātes palielināšana notiek, investējot IKT, zināšanās un jauninājumos. Dalībvalstis ir aicinātas pievērst īpašu uzmanību šādiem pasākumiem:

- **Veselības risku novēršana**, rīkojot vispārēju informatīvu veselības aizsardzības pasākumu kampaņu nodrošinot zināšanu un tehnoloģiju pārņemšanu un nodrošinot, ka veselības aprūpes dienestu rīcībā ir risku novēršanai un to iespējamā kaitējuma mazināšanai vajadzīgās prasmes, līdzekļi un aprīkojums.
- **Veselības aizsardzības infrastruktūras nepilnību novēršana** un efektīva pakalpojumu nodrošināšana, ja konverģences mērķim atbilstīgajos reģionos to trūkums ietekmē saimniecisko attīstību. Pirms šiem pasākumiem jāveic rūpīga pakalpojumu nodrošināšanas līmeņa un piemērotāko tehnoloģiju, piemēram, telemedicīnas izmantošanas iespēju, kā arī ekonomiski izdevīgo e-veselības aprūpes pakalpojumu potenciāla analīze.

5. KOHĒZIJAS POLITIKAS TERITORIĀLAIS ASPEKTS

Viena no kohēzijas politikas raksturīgajām iezīmēm salīdzinājumā ar nozaru politiku ir tās spēja risināt ar atšķirīgu ģeogrāfisku reģionu vajadzībām un īpatnībām saistītas problēmas un izmantot šo reģionu iespējas. Tādēļ, izstrādājot programmas un koncentrējot līdzekļus atbilstīgi šā dokumenta iepriekšējās iedaļās izklāstītajām prioritātēm, dalībvalstīm un reģioniem ir jāpievērš sevišķa uzmanība to īpašajām vajadzībām, lai nevienmērīga reģionu attīstība neklūtu par šķērslī izaugsmes potenciālam.

Teritoriālajam aspektam ir īpaša nozīme attiecīgi pilsētu un lauku teritorijās. Kohēzijas politikai var būt ļoti svarīga loma arī, uzlabojot situāciju pārrobežu un plašākos daudzvalstu reģionos, kā arī reģionos, kas atrodas nelabvēlīgākā situācijā tāpēc, ka tie ir izolēti, atrodas nomaļus (piemēram, visattālākie vai ziemeļu reģioni), ir reti apdzīvoti vai kalnaini, ar pieejamības uzlabošanu šajos reģionos, sevišķi vispārekonomiskas nozīmes pakalpojumu ziņā, ar atbalstu saimnieciskai darbībai un ekonomiskas daudzveidības sekmēšanu, ņemot vērā šo reģionu endogēnās iespējas un dabas bagātības.

Teritoriālās kohēzijas jēdziens nenozīmē vienīgi ekonomisku un sociālu kohēziju, teritoriālās kohēzijas mērķis ir palīdzēt sasniegt līdzsvarotāku virzību uz priekšu, gan pilsētu, gan lauku teritorijās veidot ilgtspējīgas sabiedrības un censties panākt labāku saskaņu ar citām nozaru politikām ar teritoriālu ietekmi. Šeit ietilpst arī teritoriālās integrācijas uzlabošana un gan reģionu, gan starpreģionu sadarbības sekmēšana.

Teritoriālās kohēzijas uzlabošanā svarīgi ir gan izvēlēties pareizās metodes, t.i., novērtēt daudznozarū vai integrētas pieejas vajadzību, gan izprast atšķirīgu ģeogrāfisku apstākļu radītās īpašās grūtības. Tādēļ panākumi teritoriālās kohēzijas jomā ir atkarīgi no vispusīgas stratēģijas, kas dod kopīgu pamatu virzībai uz konkrētiem mērķiem un pasākumiem.

5.1. Pilsētu ieguldījums izaugsmē un darbavietu radīšanā

Pilsētu teritorijās galvenā uzmanība ir jāpievērš konkurētspējas uzlabošanai (veidojot apvienības un tīklojumus) un līdzsvarotākas attīstības panākšanai starp ekonomiski spēcīgākajām lielpilsētām un pārējo pilsētteritoriju tīklojumu.

Jāņem vērā īpašās pilsētu teritoriju problēmas, piemēram, sociāla atstumtība, augsts un pieaugošs noziedzības līmenis un vispārējs dzīves kvalitātes pagrimums nelabvēlīgākajos pilsētu teritoriju rajonos. Kopumā atbalsts ir jākoncentrē iesaistošu un integrētu stratēģiju izstrādei, ar kuru palīdzību būtu iespējams risināt pilsētu aglomerāciju samilzušās ekonomiskās, vides un sociālās problēmas.

Atbalstāmo pasākumu vidū ir **uzņēmējdarbību, vietējo nodarbinātību un sabiedrību attīstošu** pasākumu veicināšana, kā arī pakalpojumu nodrošināšana iedzīvotājiem, ņemot vērā pārmaiņām pakļautās demogrāfiskās struktūras. Liela nozīme ir arī augstas kvalifikācijas darbinieku piesaistei (ar pasākumiem, kas sekmē pieejamību, augstas kvalitātes izglītību, kultūras pakalpojumus un PTA un jauninājumu iespējas).

Svarīgi ir arī **fiziskās vides** atveseļošanas pasākumi, pamesto industriālo teritoriju atjaunošana un vēsturiskā un kultūras mantojuma attīstīšana. Sabiedrisko un industriālo teritoriju atdzimšanai var būt ievērojama loma, palīdzot ilgtspējīgas saimnieciskās attīstības nodrošināšanai vajadzīgo infrastruktūru izveidē.

Ņemot vērā nereti dziļi iesakņojušās **sociālās kohēzijas** problēmas, ir svarīgi rīkoties tā, lai stiprinātu drošību, sekmētu visnelabvēlīgākā situācijā esošo iedzīvotāju ekonomisku, sociālu un kulturālu iekļaušanos, izskaustu diskrimināciju un uzlabotu nodrošinājumu ar pamatpakalpojumiem un to pieejamību.

Lai sasniegtu šos mērķus, svarīga loma ir galvenajiem partneriem pilsētās, kā arī vietējām iestādēm. Vienojošs panākumu priekšnoteikums ir vidēja laikposma vai ilgtermiņa **pilsētvides atjaunošanas** īstenošanas plāna sagatavošana, jo tas nodrošina saskaņotas investīcijas, ņemot vērā vides aizsardzības aspektu. Šāda plāna izstrāde sekmēs arī privātā sektora iesaisti un dalību pilsētvides atjaunotnē.

5.2. Atbalsts lauku rajonu saimnieciskajai daudzveidībai

Kohēzijas politikai var būt svarīga loma arī **lauku rajonu** saimnieciskās atdzimšanas sekmēšanā, papildinot jaunā lauku attīstības fonda finansētos pasākumus (Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai).

Ir jāveicina sinerģija starp struktūrpolitiku, nodarbinātības un lauku attīstības politiku. Šajā kontekstā dalībvalstīm ir jānodrošina, ka pasākumi, kas attiecas uz noteiktu teritoriju un uz noteiktu jomu un ko finansē no ERAF, Kohēzijas fonda, ESF, EZF un ELFLA līdzekļiem, papildina viens otru un ir saskaņoti. Galvenās vadlīnijas attiecībā uz to, kādu pasākumu atbalstam izmanto katra fonda līdzekļus, kā arī koordinācijas mehānismi starp dažādu fondu finansētajiem pasākumiem ir jāparedz valstu līmenī to pamatstratēģijās/valstu stratēģiskajos plānos.

Sniedzot atbalstu lauku teritorijām, kohēzijas politikai ir jāpalīdz nodrošināt **vispāreconomiskas nozīmes pakalpojumu** pieejamības pakāpes minimums ar mērķi uzlabot apstākļus lauku rajonos un tādējādi piesaistīt šiem rajoniem uzņēmumus un kvalificētus darbiniekus un ierobežot cilvēku aizplūšanu. Svarīgi ir nodrošināt arī savienojamību ar maģistrālajiem valsts un Eiropas nozīmes tīklojumiem. Turklāt kohēzijas politikai ir jāatbalsta lauku teritoriju endogēnās iespējas, piemēram, veicinot to produkcijas marketingu valsts un globālā mērogā un atbalstot procesu un produktu jauninājumus jau pastāvošajās saimnieciskās darbības jomās.

Daudzi lauku rajoni ir lielā mērā atkarīgi no tūrisma. Šajos rajonos ir svarīgi nodrošināt **integrētu pieeju**, kas domāta kvalitātei, pievēršot galveno uzmanību patērētāju apmierinātībai, un pamatojas uz ilgtspējīgas attīstības ekonomisko, sociālo un vides aspektu. Veicot pasākumus, ir jāizmanto un jācenšas saglabāt dabas un kultūras vērtības, kas savukārt var pozitīvi ietekmēt dzīvotņu aizsardzību un bioloģiskās daudzveidības atbalstu. Integrētās pieejas mērķim ir jābūt pozitīvai ietekmei uz tūrisma nozari, vietējo tautsaimniecību, tūrisma nozarē strādājošiem iedzīvotājiem, viesiem un vietējiem iedzīvotājiem, kā arī dabas un kultūras mantojumu.

Ir svarīgi apzināties arī integrētās pieejas uzliktos potenciālos ierobežojumus. Īpašs izaicinājums ir kvalitatīvu pakalpojumu nodrošināšanai vajadzīgās kritiskās masas sasniegšana, tostarp jāatceras iepriekš minētie darbaspēka veselības aizsardzības pakalpojumi. Lai visi pakalpojumi būtu pieejami ikvienam iedzīvotājam, jo īpaši rajonos ar niecīgu iedzīvotāju blīvumu, lauku apvidos ir ieteicams investēt **attīstības centru** izveidē (piemēram, mazās un vidēja lieluma pilsētās) un izveidot **ekonomiskas apvienības**, kam pamatā ir vietējās priekšrocības savienojumā ar jauno informācijas tehnoloģiju izmantošanu.

5.3. Sadarbība

Pasākumi saistībā ar iepriekš minētajiem trim prioritārajiem virzieniem ir jāpapildina ar sadarbību sekmējošiem pārrobežu, daudzvalstu un starpreģionāliem pasākumiem. Rezultātā izveidotajai ciešākai ES reģionu sadarbībai ir jāpaātrina saimnieciskā attīstība un jāpalīdz sasniegt lielāku izaugsmi. Valstu robežas nereti kavē ES teritorijas kā viena veseluma attīstību un var ierobežot tās konkurētspējas potenciāla pilnīgu izmantošanu. Pārrobežu un daudzvalstu kontekstā kā acīmredzamus tādu uzdevumu piemērus, kuru risināšana prasa koncentrētu un integrētu pieeju, kas nebeidzas pie valstu robežām, var minēt ar transportu, ūdenssaimniecības pārvaldību un vides aizsardzību saistītus jautājumus.

5.4. Pārrobežu sadarbība

Galvenais sasniedzamais mērķis Eiropas pārrobežu sadarbības jomā ir tādu ar valstu robežām nošķirtu reģionu integrācija, kuriem nākas sastapties ar vienādām problēmām, kas prasa kopīgus risinājumus. Ar šādām problēmām ir jāstopas visiem Savienības pierobežas reģioniem, un parasti tās ir saistītas ar sadrumstalotiem tirgiem, darbaspēku, investīciju sistēmām, infrastruktūru, fiskālajiem resursiem, institūcijām un cita starpā arī vispārējas nozīmes pakalpojumiem.

Kaut gan sadarbības programmas ir jāizstrādā atbilstīgi katra pierobežas reģiona konkrētajai situācijai, ir svarīgi pielikt pūles, lai palīdzība būtu koncentrēta, ņemot vērā galvenās izaugsmes un jaunu darbavietu atbalsta prioritātes.

Vispārpiemērojami turpmākās pārrobežu sadarbības ieteikumi ne vienmēr ir lietderīgi, jo situācijas mēdz būt krasi atšķirīgas. Tomēr, ņemot vērā robežu radītos šķēršļus, ir ieteicams sākt ar pašreizējo transporta un komunikāciju infrastruktūras uzlabošanu un, ja vajadzīgs, jaunu savienojumu izveidi. Tas ir pārrobežu kontaktu izveides vai attīstības priekšnoteikums.

Pārrobežu sadarbības kontekstā galvenā uzmanība jāpievērš pierobežas reģionu konkurētspējas stiprināšanai. Turklāt šai sadarbībai ir jāsekmē ekonomiska un sociāla integrācija, jo īpaši vietās, kur abpus robežām pastāv lielas ekonomiskas atšķirības. Veicamo pasākumu vidū var minēt zināšanu un to praktiskās izmantošanas sniegšanu, pārrobežu uzņēmējdarbības izveidi, pārrobežu izglītības/mācību un veselības aprūpes iespēju

izmantošanu un pārrobežu darba tirgus integrāciju, kā arī vienotu vides aizsardzību un kopējo apdraudējumu vienotu kontroli. Ja pārrobežu sadarbības pamatnosacījumi jau ir izveidoti, kohēzijas politikas atbalsts jākoncentrē uz tādu rīcību, kas pārrobežu sadarbībai dod vislielāko pievienoto vērtību, kā, piemēram, pārrobežu konkurētspējas stiprināšana, izmantojot jauninājumus, pētniecību un attīstību, nemateriālu tīklojumu (pakalpojumi) vai fizisku tīklojumu (transporta) savienošana, lai stiprinātu pārrobežu identitāti kā Eiropas pilsonības iezīmi, pārrobežu darba tirgus integrācijas sekmēšana, pārrobežu ūdenssaimniecības pārvaldība un plūdu kontrole.

5.5. Daudzvalstu sadarbība

Daudzvalstu reģioni ir makroreģioni, kur jāuzlabo ekonomiskā un sociālā integrācija un kohēzija. Ar daudzvalstu sadarbības programmu palīdzību notiek sadarbības paplašināšana dalībvalstu vidū stratēģiski svarīgos jautājumos.

Tādēļ jāatbalsta pasākumi, kas uzlabo teritoriju savstarpējo fizisko savienojamību (piemēram, investīcijas ilgtspējīgās transporta sistēmās), kā arī nemateriālo savienojamību (tīklojumi, informācijas apmaiņa starp reģioniem un iesaistītajām pusēm).

Paredzētie pasākumi ietver Eiropas transporta koridoru (jo īpaši to pārrobežu posmu) izveidi dabas katastrofu novēršanai, ūdenssaimniecības pārvaldību upju baseinu līmenī, integrētu sadarbību jūrniecības nozarē un P&A/jauninājumu tīklojumus.

Pašreizējo daudzvalstu sadarbības zonu karte ir jāpārskata. Turpmāk makroreģioni jāieņem tā, lai tajos būtu galveno strukturālo pasākumu īstenošanas nosacījumi. Tādēļ tie jāveido, ņemot vērā teritoriālo saskaņu un ģeogrāfiska rakstura funkcionālus kritērijus, piemēram, kopēju upes baseinu vai piekrastes joslu, atrašanos vienā kalnu apgabalā, caurejošu maģistrālu transporta koridoru. Vērā ņemami ir arī citi kritēriji, piemēram, vēsture un institucionālās struktūras vai pašreizējā sadarbība, vai spēkā esošas konvencijas.

Visbeidzot, Kopienas *EQUAL* iniciatīvas sekmīgā pieredze, kas veicina iekļaujošas sabiedrības izveidi, izskaužot diskrimināciju un atstumtību, caurvij ikvienu pasākumu, kura mērķis ir partnerību, iespēju, jauninājumu un daudzvalstu sadarbības tālāka attīstība, ļaujot dalībvalstīm apmainīties ar paraugpraksi un izstrādāt jaunus paņēmienus cīņā ar grūtībām, kas tām jāstāp iepriekš minētajās jomās.

5.6. Starpreģionu sadarbība

Starpreģionu sadarbības programmās galvenā uzmanība jāpievērš izaugsmes un darbavietu stratēģijai, kas paredz sekmēt jauninājumus, MVU un uzņēmējdarbību, vides aizsardzību un risku novēršanu. Turklāt atbalstu saņems pieredzes un paraugprakses apmaiņa saistībā ar pilsētvides attīstību, sabiedriskā sektora pakalpojumu modernizācija (piemēram, IKT izmantošana veselības aprūpē un valsts pārvaldē), kā arī sadarbības programmu īstenošana, izpētes darbs un datu ieguve. Starpreģionu sadarbība saņems atbalstu arī atbilstīgi konverģences un reģionu konkurētspējas un nodarbinātības programmām. Turklāt atbalstu gūs arī pieredzes un paraugprakses apmaiņa saistībā ar pilsētvides attīstību, sociālo iekļaušanos, pilsētu un lauku teritoriju attiecībām un sadarbības programmu īstenošana.

6. TURPMĀKĀ RĪCĪBA

Panākot vienošanos saistībā ar Finanšu plānam 2007.-2013. gadam, pēc iespējas drīzāk ir jāpabeidz sarunas par struktūrfondu un Kohēzijas fonda regulu, lai jauno programmu izstrādei paliktu iespējami garāks sagatavošanas posms. Tad Komisija iesniegs Padomei apstiprināšanai Kopienas Kohēzijas stratēģijas pamatnostādnes to gala redakcijā saskaņā ar pamatregulas projekta 24. pantu.

Uz Stratēģijas pamatnostādnēm balstās valstu pamatstratēģijas, kurās savukārt ir definētas prioritātes, kas saskaņā ar pamatregulas projekta 25. pantu ir izklāstītas darba programmās.

Tādēļ ir būtiski pieņemt struktūrfondu un Kohēzijas fonda regulu (2007-2013), kā plānots, lai 2006. gadā programmu izstrādei paredzētais laiks būtu pietiekams.

Visbeidzot, lai sagatavotu Stratēģijas pamatnostādņu gala redakciju, vienlaikus ar šā dokumenta pieņemšanu, Komisija uzsāks sabiedrisku apspriešanu.

Ņemot vērā kohēzijas politikas programmām dalībvalstīs un reģionos atvēlētos ierobežotos līdzekļus, sabiedriska apspriešana ir paredzēta, lai rastu atbildes uz šādiem jautājumiem:

- Kādā apjomā kohēzijas politikai ir jāatbalsta izaugsmes un darbavietu stratēģija un Lisabonas process?
- Kādi jauni elementi būtu jāiekļauj minētās stratēģijas īstenošanā?
- Kādi aspekti minētās stratēģijas īstenošanā ir uzskatāmi par mazāk būtiskiem?

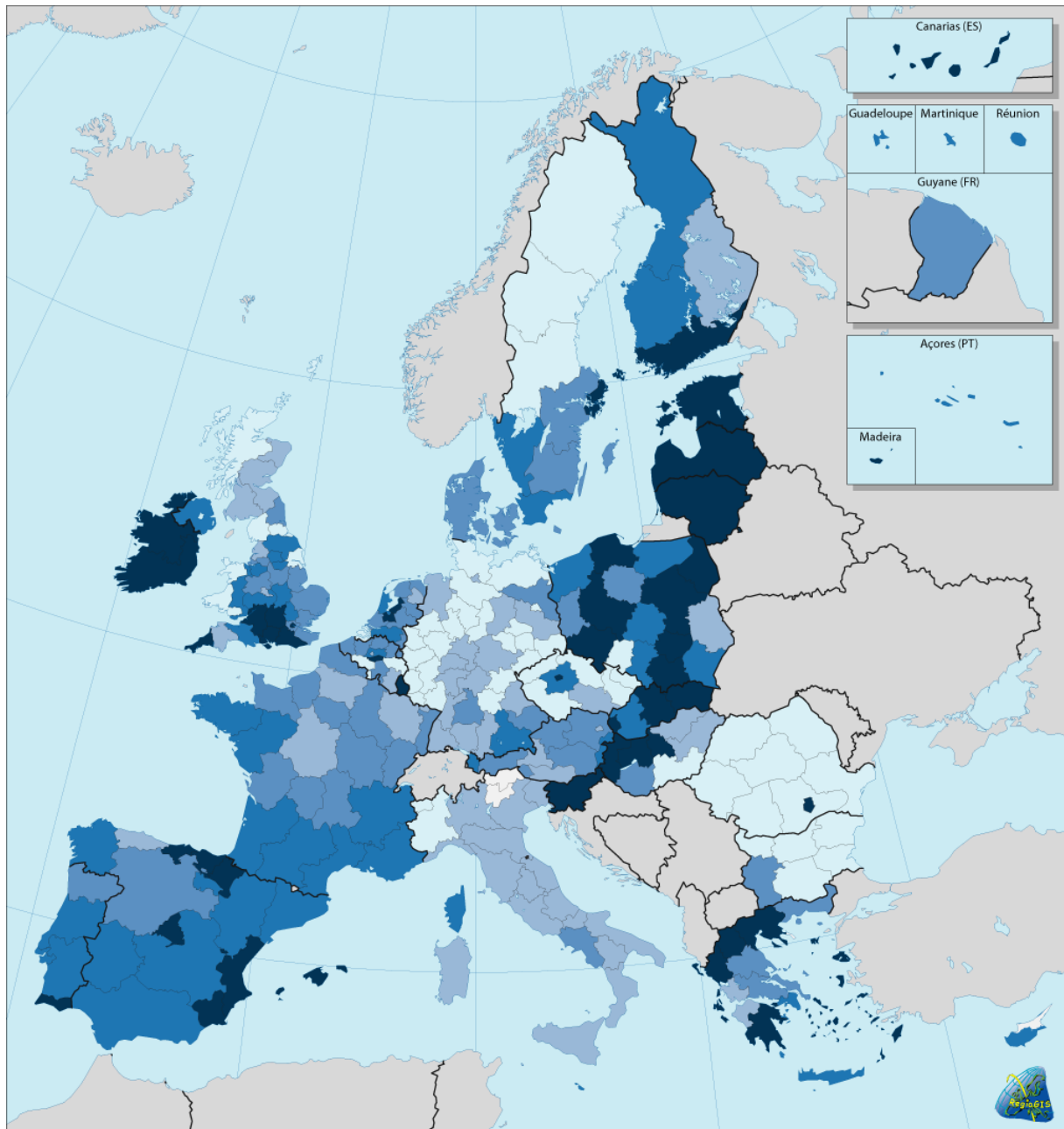
Apspriežu rezultāti palīdzēs Komisijai labāk sagatavot Padomei iesniedzamo Stratēģijas pamatnostādņu gala redakciju. Tādēļ Komisija aicina visas iesaistītās puses piedalīties šajā apspriedēs un izteikt apsvērumus līdz 2005. gada 30. septembrim. Tos var sūtīt uz šo adresi:

http://europa.eu.int/comm/regional_policy/consultation/index_en.htm

PIELIKUMS

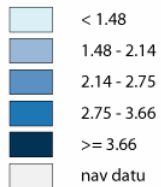
KARTES

1. karte IKP izaugsme (1995-2002)
2. karte Eiropas reģionu tematiskā klasifikācija - konkurētspēja
3. karte Potenciālā multimodālā pieejamība (2001)
4. karte Eiropas reģionu tematiskā klasifikācija - apdraudējumi

IKP izaugsme (1995-2002)

Vidējās gada pārmaiņas procentos

EU-27 = 2.35

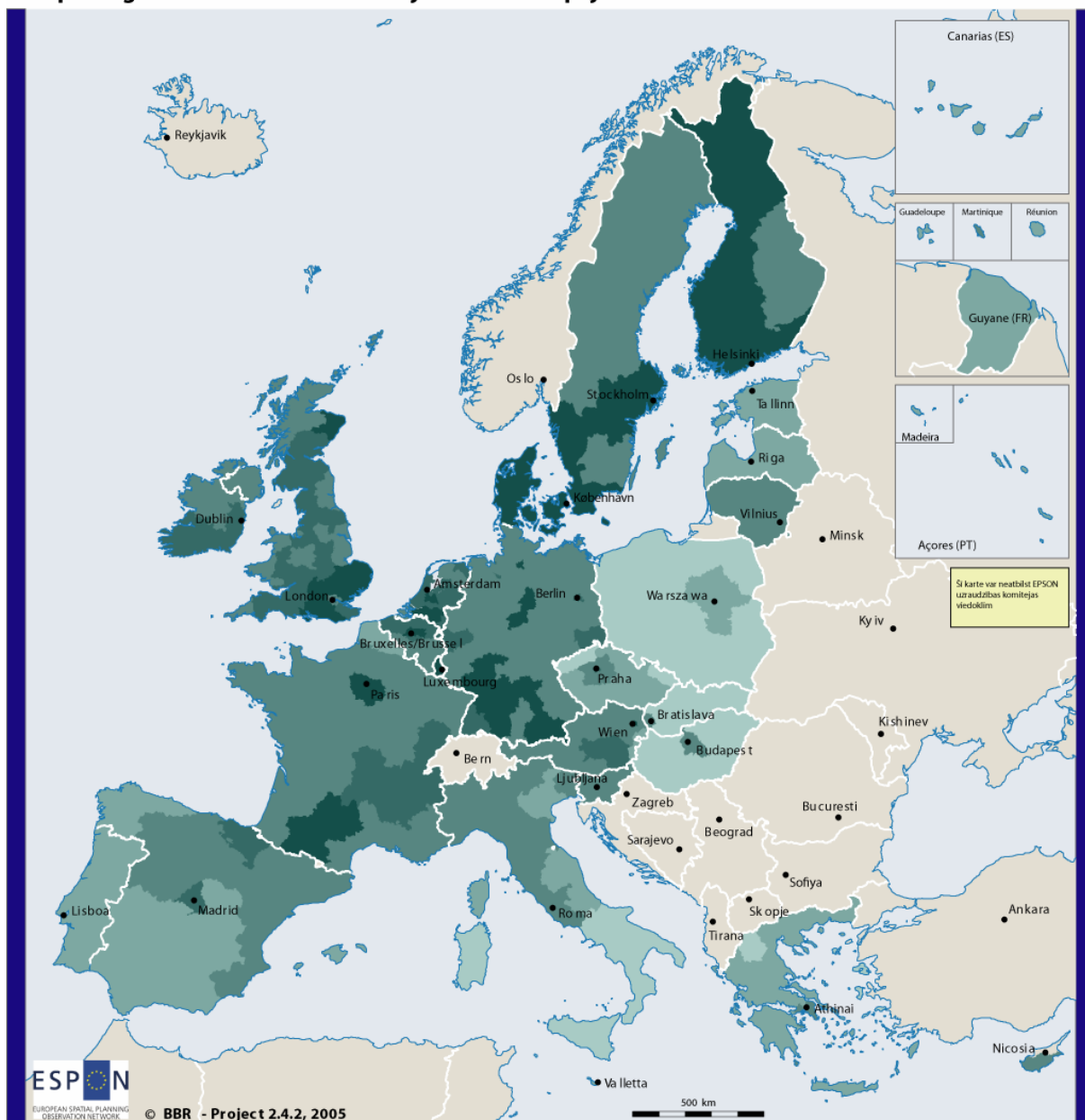
HU: 1995-2000

Avots: Eurostat - Reģionālās politikas ģenerāldirektorāts

© EuroGeographics Association pour les limites administratives

Eiropas reģionu tematiskā klasifikācija – konkurētspēja

Konkurētspēja

- Stipri zem vidējā līmeņa
- Zem vidējā līmeņa
- Vidēja līmeņa
- Virs vidējā līmeņa
- Stipri virs vidējā līmeņa

© EuroGeographics Association pour les limites administratives

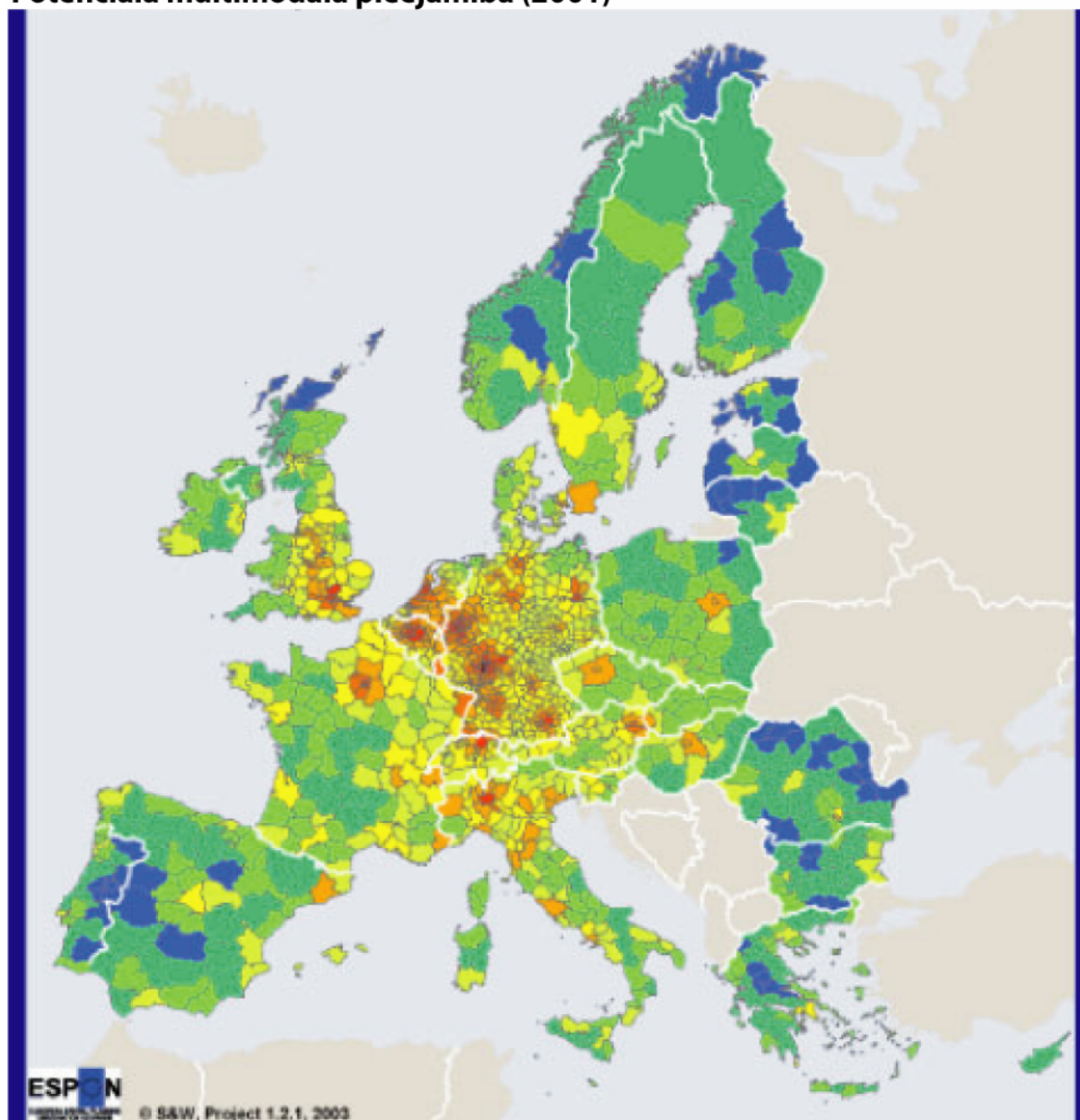
Reģionālais līmenis: NUTS2
 Datu izcelsme: EPSON 3.1. Taurus un BBR
 EPSON 2.4.2. BBR aprēķini

Avots: EPSON datu bāze

Indikatori :

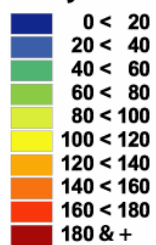
- Ražīgums 2002
- Nodarbinātības līmenis 2003
- P&A izdevumi 2001
- P&A uzņēmumu sektors 2001
- Iedzīvotāji ar augstāko izglītību 2002

Potenciālā multimodālā pieejamība (2001)

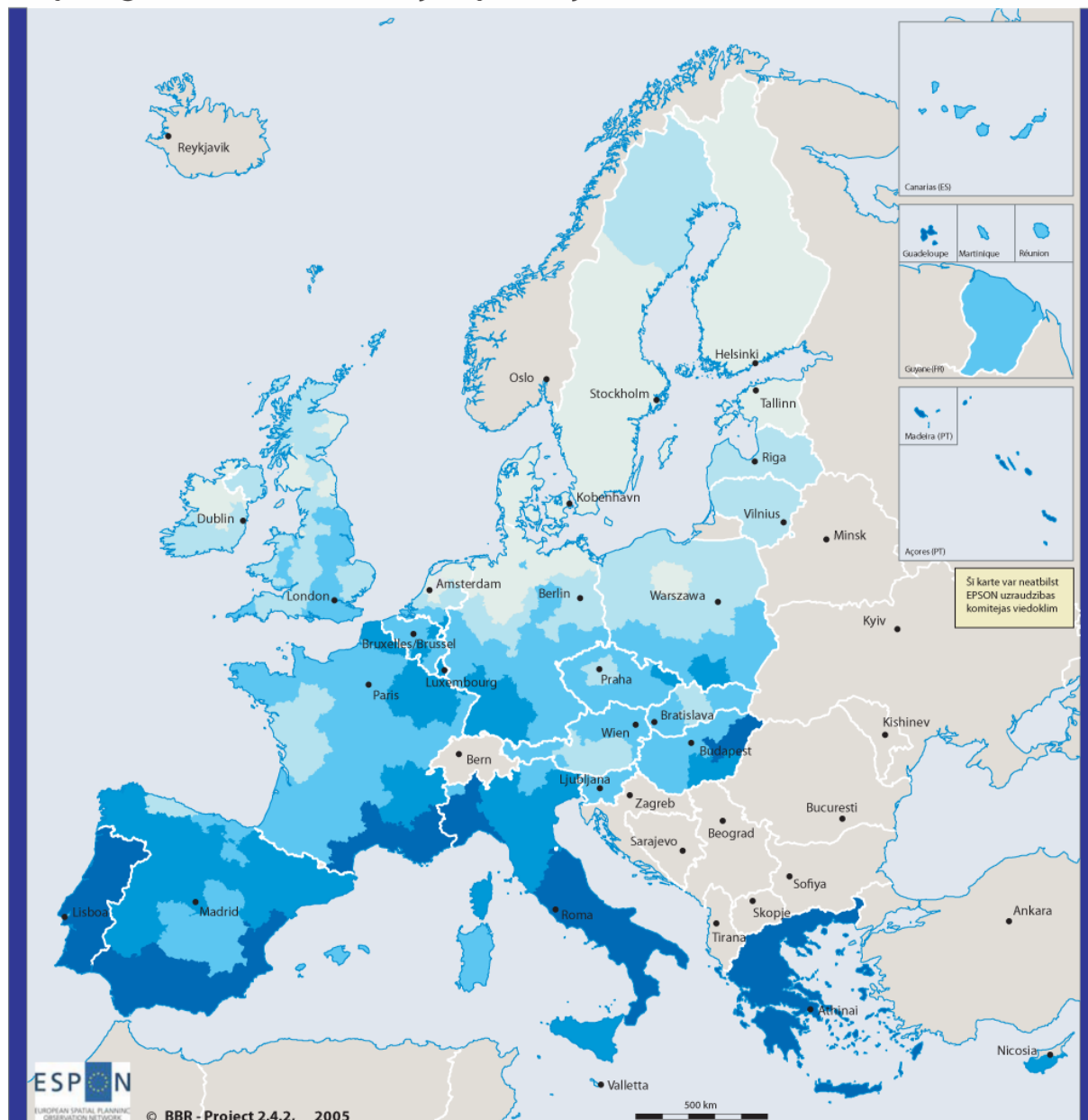

© EuroGeographics Association pour les limites administratives

Pieejamība (EPSON space=100)

Eiropas reģionu tematiskā klasifikācija – apdraudējumi

Apdraudējumi

- Stipri zem vidējā līmeņa
- Zem vidējā līmeņa
- Vidēja līmeņa
- Virs vidējā līmeņa
- Stipri virs vidējā līmeņa

Reģionālais līmenis: NUTS 2
Datu izcelsme: EPSON 2.4.2. BBR aprēķini

Avots: EPSON datu bāze

Indikatori:

- Plūdu briesmas 1987-2002
- Meža ugunsgrēku briesmas 1997-2003
- Sausuma apdraudētas teritorijas
- Zemesriču briesmas